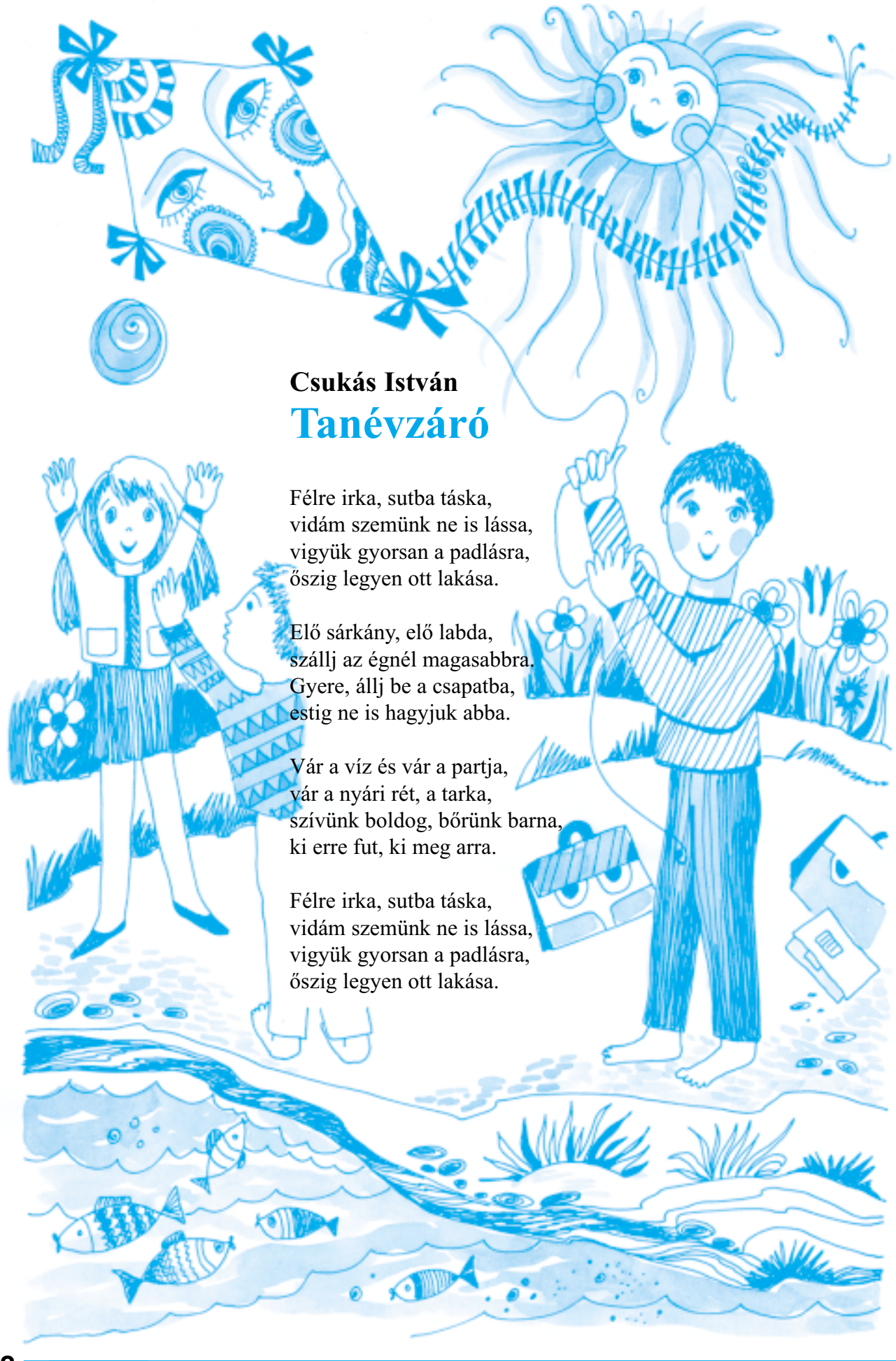

Csukás István

Tanévzáró

Félre irka, sutba táska,
vidám szemünk ne is lássa,
vigyük gyorsan a padlásra,
őszig legyen ott lakása.

Elő sárkány, elő labda,
szállj az égnél magasabbra.
Gyere, állj be a csapatba,
estig ne is hagyjuk abba.

Vár a víz és vár a partja,
vár a nyári rét, a tarka,
szívünk boldog, bőrünk barna,
ki erre fut, ki meg arra.

Félre irka, sutba táska,
vidám szemünk ne is lássa,
vigyük gyorsan a padlásra,
őszig legyen ott lakása.

Anyák napja

LÁSZLÓFFY ALADÁR

Köszöntő anyának

Nyugat, kelet, dél és észak,
mert a tavasz virágévszak:
a legszebbet a jó kapja –
ezért van most anyák napja!

Ibolyák és tulipánok
bokrai közé beállok,
hogy magadnak csokrot válassz,
mert már tudom, mi a válasz:

szép az orgona, a rózsa,
de születésnapom óta,
bármit zengjenek a termek –
kedvenc virágod a gyermek.

BENEY ZSUZSA

Anya dúdolja

Azt kérdezed tőlem,
hogyan vártalak?
Mint az éjszakára
fölvirrad a nap,
mint a délutánra
jő az alkonyat,
mint ha szellő jelzi
a förgeteget –
ezer pici jelből
tudtam jöttödet.

Mint tavaszi reggel
a nap sugarát,
fagyos téli este
jégcsap csillagát,
mint az alma ízét,
tejet, kenyeret –
pedig nem is láttalak még,
úgy ismertelek.

Mint a fény az árnyat,
záport a virág,
mint patak a medrét,
madarat az ág,
mint sóhajos nyári éjjel
a fák az eget –
mindenkinél jobban téged
így szerettelek.

TÓTH LÁSZLÓ

Nagymama háza

Nagymama háza olyan, mint egy fa.
Csak betonból van a gyökere, téglából a törzse, tetőből, kéményből és füstből a koronája.
De nagymama mégsem abban lakik.
Kint lakik a ház előtt.
A lába: virágnak gyökere, teste: virágnak szára, karja: virágnak levele, feje: maga a virág.
Csak olyankor mosolyodik el, ha megpillantja azt a két pillangót, melyek körbelebegik őt, azután leszállnak megpihenni a leveleire.
Az egyik lepke én vagyok, a másik a testvérem.

A MADARAK ÉS FÁK NAPJA

SZEPESI ATTILA

Az erdő díszdoktora

„... ÉVENTE EGY NAP SZENTELTESSÉK A MADARAK ÉS FÁK VÉDELMÉBEN.”

A fenti idézet Herman Ottótól, az erdő-mező titkait kutató, sokoldalú magyar tudóstól származik. Herman Ottó pályáját géplakatosként, fényképészként kezdte, s a néprajz, az őstörténet, a madár- és rovartan, a nyelvészet úttörő tudósa lett. Az utolsó magyar polihisztornak* is szoktuk nevezni. Erőfeszítéseinek eredményeként 1906 óta ezt a szép tavaszi napot szenteljük örök barátainknak: a madaraknak és fáknak.

Az Irka Szepesi Attila, kárpátaljai származású költő versével adózik a természettudós emlékének. Szeretnénk, ha az erdőben, réten , patak partján, nádasokban vagy a kertben, lakótelepek parkjaiban élő madaraknak ti is megfigyelői, segítői és barátai lennétek, hogy a mesebeli bölcs bagolytól, ha nem is díszdoktori, de JÓBARÁT kitüntetést kaphassatok...

Megfigyeltétek már, hogyan építi fészkét a gólya, a gerle, a szarka? Hát azt, hány fióka tátog a fecskefészekben? Ismeritek a fülemüle énekét?

Vajon hány „madaras” népdalt ismertek? Számoljátok csak: Zöld erdőben, sík mezőben sétál egy madár...; Madárka, madárka, csácsogó madárka;... Tavaszi szél vizet áraszt...; Villásfarkú fecske, bátori menyecske...; Hej, páva, hej, páva...; Meg ne álljatok százig! Zálogosdijátéknak is nagyszerű!

A vakáció kiváló alkalom mindenre. Örülnénk, ha élményeitekről, megfigyeléseitekről beszámolnátok az Irkának. (* polihisztor – sokoldalú, egyetemes tudós)

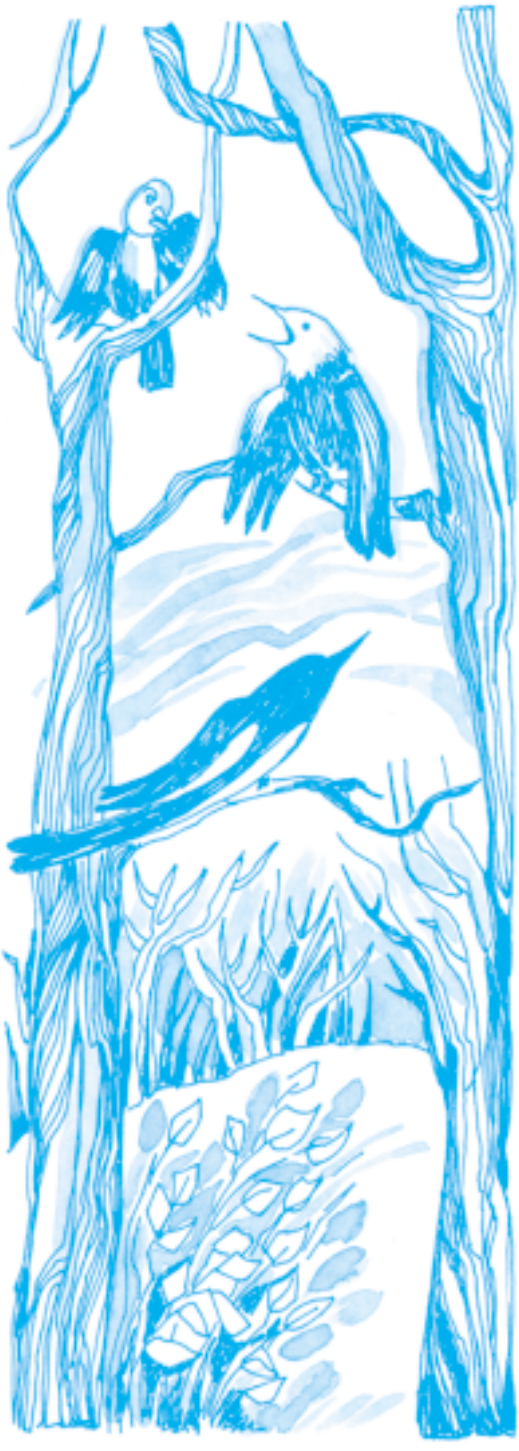

Herman Ottó, vén tudós,
ősz-szakállú madarász,
állt a háza ajtajában
otthonában,
fenn a Bükkben,
hol a fák közt cinke röppen,
csöpp madár,
kék madár,
cippen, aztán tovaszáll.
Elnézte, ahogy az alkony
éjbe hull,
kormos felhő tovanyúl,
s fönn, a sűrű, árnyas égen,
fák hegyében
elgördül a telihold:
ezüstfényű, égi ország,
rajta hegyek, tágas rónák,
dombok, messzi kráterek...
Szunnyadt erdő, mély berek,
s fönn a felhőn magasan
elsuhan
szúnyogér’
egy-egy szárnyas bőregér.
Herman Ottó, vén tudós
figyelte a vadon titkát:
tücsökzenét hallgatott,
leste, ahogy egy fa mögül
kikandikál két nyuszifül,
aztán – nagyot ásított.
ÁÁÁ – nagyot ásított.
Belépett a házikóba,
ajtót-ablakot csukott,
s ébrenléte hogy elillant,
el is oltotta a villanyt.
Félálomban hallotta, hogy
kéményben a szél dudál,
s lenn a kályha szélinél,
hol a szoba árnyba hullik
és a szőnyeg rojtja nyúlik,
diót görget egy egér.
Közben el is szundikált...
Ám egyszer csak kopogtatnak
– csukva ajtó, zárva ablak –,
kipp-kopp, kipp-kopp,
hallani.
Herman Ottó, vén tudós,
ősz-szakállú madarász
csodálkozva felriadt:

„Irgum-burgum, ki lehet?
Mi szél-hozta éji vendég
zavarja az éjfél csendjét?
Ki jár erre késő órán,
éji órán,
titkos álom-mélyi órán?
Ki kopogtat, míg a sutban
az egérke
gördülő diót ropogtat?
Ej, no, lássuk, ki az, aki
éjjel erre kutyagol!”
Kitárta a szárnyas ajtót,
hát – ott állt egy
tolla-hulló, vén bagoly.
Szólt a vendég: „Már bocsánat,
hogy a házat éji órán felverem,
madarak mindentudóját,
Herman Ottót keresem...”
„Én vagyok
– szólt a tudós csodálkozva –,
bizony, elég vén vagyok,
éveim lassan kitelnek,
hetven felé menetelnek,
de ily rangos éji vendég
nem járt nálam sohasem még.
No de tüstént
szálljon beljebb,
ne álljon a küszöbön.”
„Köszönöm!” –
szólt a bagoly, s szárnyat-tárva
behussant a kis szobába,
s egy szék karfájára ülve
így beszélt:
„Erdők madárnépe küldött
– köztük én vagyok az elnök –,
szajkók, csúszkák, ölyvek,
cinkék,
varjak, csókák
s harkályok is,
kik az odvas fákat róják,
vörösbegyek, fülemülék
mind elolvasták a könyvét,
tudós uram,
mely a madarak szokását
leírja, röptét, tojását,
étlapját és vándorlását...
Egerem javát megettem,
ötven karmos év mögöttem,
mondhatom: ily hibátlan
könyv nincs még a tudományban!”
Szólt a tudós: „Igyekeztem,
sok adatot összeszedtem,
kihallgattam,
hogyan szól a rigó-dallam,
berki csalogányok füttye,
hogyan zeng a csalit pintye,
fakúsz, csuszka
hogyan fújja,
lombja-szállott
fán a varjú hogyan károg,
s árnyas inda bogarásza,
kenderike hogy cifrázza.
Összeírtam
madárkönyvem, ahogy bírtam,
s ahol a betű hibás,
ott a szándék óriás!”

„Úgy-úgy – szólt
a vén bagoly –,
ön szerény,
a könyve egy hőskölteméný.
Nincs szeplője, nincs hiánya,
teljes az ön tudománya.
Épp ezért
úgy döntött az erdő népe
– minden szárnyas,
nagy és apró,
geze, csóka, cinke, holló –,
méltó ön az oklevélre!”
Azzal ott egy összefirkált,
karmokkal jól bekapirgált
fakérget előhúzott...
„Itt az írás,
tanúsítsa minden sora:
Ön, a madarak tudora,
mai naptól minden erdő,
liget s berek díszdoktora!”
„Köszönöm
– szólt a tudós pironkodva – ,
nagy az érdem,
föl sem érem!”
Azzal meghatottan áll ott.
Szemben vele pislogatva
kucorgott az erdő baglya
– tolla, mint a szénaboglya –
végül így szólt: „Gratulálok!”
Azzal rögtön fel is szállott
és a döbbent
csöndben az ajtón kiröppent...
Éjszaka volt, sűrű éj.
Herman Ottó ámult-bámult,
nem is tudta, ébren van-e?
Álmodik?
Ám az asztal szélinél
ott feküdt az összefirkált,
karmokkal jól bekapirgált,
féreg-
rágta vén fakéreg:
bagolycsőrrel lepecsételt
díszdoktori oklevél.

Feladat

Herman Ottó értelmezte a madarak beszédét. Vajon melyik madár „mondja” ezt?

1. Van borunk! Van borunk!
2. Csíki szűr! Csíki szűr!
3. Kell-e dió, fiú?
4. Ki mit kaphat! Ki mit kaphat!
5. Cipity Lőrinc, cipity Lőrinc!

Tyaf-tyaf-tyaf!

BERNICZKY ÉVA

Majális

Amikor a hajnal felcsíkozza a szobát, a kígyóharisnya mindig öntelten szíszeg:

– Sz-sz-szerintem sz-sz-színeim sz-sz-szépek.

És ez alapjában véve igaz is. A sötétkék, az nagyon az éjszaka, egyedül citromol benne a Hold, a rózsaszínnel lassan pirkad, de aztán körbe-körbe narancssárga műhelyében a Nap korongol. Ficserke korán kel, mint a pékek, felhúzza lábára a kígyóharisnyát, szalad a kertbe, és leguggol a csigák közé. Azok meg ámulnak, mekkora giliszták, ilyet életükben nem láttak.

– Biztosan a cirkuszból jöttek, ezek lehetnek a bohócgiliszták, esetleg giliszta-bohócok! – járják körbe csigalassúsággal.

– Sz-sz-szemtelen sz-sz-szarvas sz-sz-szerzetek! – sziszegi a kígyóharisnya, és sértődötten csúszik le Ficserke lábán a bokájáig.

Egymásba folynak a színek, bohém, bolondos kavarodás, forgószél, tájfun, hurrikán. És amit látunk, az olyan átfestett világ. Nem tudni pontosan, mi hol kezdődik benne, hol a vaníliás briós közepe, hol a morzsolódós reggeli kiflivég.

Ha mérgelődik a kígyóharisnya, a szomszédos pékségben is felborul a rend. Az aprócska pék kiugrik ágyából, nyújtózkodik egy hatalmasat, s ahelyett, hogy dagasztaná dús kovásszal a kenyeret, elhever álmosan a kemencepadkán, mint akinek semmi dolga, úgy hortyog tovább. A pékné meg futkos körülötte, tördeli a kezét, jaj, istenem, istenem, mi lesz az emberekkel, ha nem sül ropogós kenyér! Először életében abbahagyja a sopánkodást, és nekiveselkedik a munkának. Van ám dolga elég, a sűrű habarcsba jól beleragad a nappal, az éjszaka, a Nap és a Hold, ez pedig túl sok a könnyűséghez. A dühös pékné addig üti, püföli, csépeli, döngöli, nyúzza, húzza hát, mígnem vizes lesz az egész mennyezet. Amikor már a habos tésztába le-lecseppen belőle, letörli homlokáról a verejtéket. Hányszor látta a nagy teknőben elveszni az aprócska péket, de sohasem gondolta, hogy ez ilyen nehéz. Megropogtatja fájós derekát a pékné, és nekilát kiszaggatni a cipókat, zsömléket, kifliket, briósokat, buktákat. Aztán kizsírozott formákba, tepsikbe sorjázza a sok finomságot, betolja a kemence gyomrába. Leül elégedetten, várja, amíg egyik szemében feljön a Nap, a másikban parázslik a Hold. Kipirult arcán lisztpöttyök virulnak, kezén csipkekesztyűvé szárad a tészta, *fölverődik a liszt és odaszáll a szép.*

– Kicsoda-micsoda tünemény ez itt? – ébredezik az aprócska pék, felemeli álmos fejét.

Káprázik szeme a fényes péknétől, csillogó zsemléktől, kifliktől, briósoktól, kenyerektől. Lepattan fürgén a kemencesutról, kitárja az ajtót:

– Tessék, tessék, kisasszonyok, friss cipóba rejtette kedvesem az aranyat, aki megtalálja, azé!

Szaladnak lélekszakadva Ficserke, a pékné és a pék, másznak ráérősen mind a csigák ki a rétre, ahol javában áll a majális. Amikor kiérnek, Ficserke, a pékné és a pék leterítenek egy pokrócot, leheverednek, törnek a briósból, kakaót kortyolnak rá. Sz-sz-színeik sz-sz-szétfolynak, sz-sz-szirmosodnak, mintha ott állna palettája előtt kezében ecsettel Sz-sz-szinyei Merse, és csodálkozna:

– Milyen ismerős, ahogyan ez a csíkos kígyóharisnya kikeveri a színeket! Ügyes-s-s-s.

SEBŐK ÉVA

Csiklandós

Hej, csiki-csiki!
Pöcögtet a
csalafinta
kalapács,
bennem
csicsereg a,
bizsereg a
kacagás.

ZS. NAGY LAJOS

Bújj, bújj, zöld ág

I.

Bújj, bújj, zöld ág,
zöld levelecske,
itt a tavasz, zöld a világ,
egye meg a kecske!

Ez a föld itt karika,
karika,
bökje föl a barika,
barika,
barikának szarva!

II.

Bújj, bújj, fecske,
bújj tenyerembe,
óvatosan ölel téged
ez a tenyerecske!

Azt mekegi barika,
barika,
eltörik a karika,
karika,
kicsi kerekecske.

TÓTH LÁSZLÓ

A föld, a fű, az ég, a nap

Május van, dalolunk, fogjuk egymás kezét, vidám körtáncot járunk.

Apu fogja anyu kezét, anyu fogja húgom kezét, húgom fogja az én kezemet, én meg apu kezét fogom.

Apu a föld, mert apunak barna szeme van.

Anyu a fű, mert anyu szeme zöld.

Húgom az ég, mert a húgomnak kék szeme van.

Én vagyok a nap, mert az arcom olyan piros, mint a nap.

Május van.

Isten olyan, mint egy Sas

Milyen vagy, Istenem?

Közeledik az anyák napja, s ilyenkor egyre többet gondolunk arra a valakire, aki a legdrágább a számunkra: az édesanyánkra. Hányszor virrasztott felettünk, amikor betegek voltunk, vagy féltünk, ki tudja, hányszor kellett lemondania vágyairól, szabadidejéről csak azért, hogy gyermeke a lehető legtöbbet kapja. Édesanyánk jelenti számunkra a biztonságot, a szerető gondoskodást. Ő tanít meg emberként élni ebben a világban. Nincs az a kedves barát, ismerős, aki pótolni tudná ezt a drága személyt. Lehet az ember hat éves, vagy akár hatvan is, a ragaszkodás, a szeretet ugyanúgy megmarad, nem tompul az idő előrehaladtával. Azt mondják, az anyai szeretetnél nincs nagyobb, de én ismerek egyet: az isteni szeretetet.

Nem véletlen, hogy a Szentírás a Mózes könyvében sashoz hasonlítja Istent. Ez az egyik legnagyobb madár, a levegő ura. Éles szeme messziről észreveszi az apró rágcsálókat. Gyorsasága meghökkentő, jellegzetes csőre és karmai halálos veszedelmet jelentenek ellenségei számára.

Kísérjük most el a madarak királyát egy útjára. Gyors elrugaszkodás, néhány erőteljes szárnycsapás, és már fenn is vagyunk a világ felett. Lent hegyek és völgyek, tavak és folyók, erdők és mezők követik egymást. Innen jól látszanak azok a szakadékok, amelyeket az oktalan bárányok nem vesznek észre, utak, amik a semmibe futnak. Ami a földön óriás, fentről törpének látszik. Útitársunk azonban nem a táj szépségeiben gyönyörködik. Szemei egyetlen apró alakra tapadnak. Nekünk bizony távcsőre van szükségünk, hogy megnézzük, vajon mit vett észre. Egy kis madárfióka próbál dacolni a szelekkel. Nemrég bújhatott ki a biztonságot adó fészekből, talán éppen ez az első útja. Apró szárnyacskáival szaporán verdes, igyekszik fennmaradni, próbálkozása azonban nem jár sikerrel. Sasunknak néhány szárnycsapás mindössze, egyre közelebb ér a kis szerencsétlenhez, és aztán… mit gondolsz, mi történik? Nos, nem az, amire számítottunk. A hatalmas madártest a kicsi alá siklik, majd hirtelen felemelkedik. Néhány pillanat, s a madárka már biztonságban érezheti magát az izmos hátat borító tollak között. Ennek a meglepő fordulatnak egyszerű magyarázata van: a kis vergődő nem a zsákmánya sasunknak, hanem a szárnyait próbálgató fiacskája. Azok a szemek, szárnyak, amelyek másoknak halálos veszedelmet jelentenek, a fióka számára a gondoskodás eszközei, az életet jelentik. Elképzelni is szörnyű, mi vár egy anyátlan fiókára ebben a veszélyekkel teli világban. A kíváncsiság, az ártalmatlannak tűnő szórakozások olyan veszedelmeket rejtenek, amiről a kicsi még nem tud. Honnan is tudhatná, hogy a melegszemű, puha bundájú állatok között különbséget kell tennie, ha nem akar egy róka ebédje lenni? Honnan sejthetné, hogy nem a hangos mennydörgéstől kell félnie, hanem attól a gyorsan cikázó fénytől, amely valami-

vel később bukkan elő a felhők közül? Hogyan tudná megszerezni élelmét, ha valaki nem tanítja meg neki?

Ha alaposan számba veszünk mindent, sok hasonlóságot találunk az ember és a sasfiók között. Egyedül mi sem tudunk megmaradni saját kis világunkban. Minket is olyan veszélyek fognak körül, amikről sejtelmünk sem lehet. Kedvesnek tűnő idegenek használják ki jóindulatunkat, szórakoztató rajzfilmek teszik tönkre álmainkat és érzelmeinket, cirógatóan meleg napsugarak csábítanak arra, hogy kabát nélkül járkáljunk a téli fagyok után. A tapasztaltabbak persze óva intenek ezektől, a tanács azonban nem mindig talál halló fülekre. Pedig szükségünk van valakire, aki tanítgat, aki gondoskodó, féltő szeretettel vesz körül, s nemegyszer segít kilábalni a magunk okozta bajainkból. Ez a valaki lehet egy ismerős, jó barát, leggyakrabban azonban az édesanyánk. Ő az, aki születésünk pillanatától kezdve ott van mellettünk, ő ismer a legjobban bennünket. Van azonban olyan pillanat, amikor ő is tehetetlenül áll, mert ember lévén lehetőségei korlátozottak. Mennyei Atyánk azonban bármit megtehet. A teremtett világ engedelmeskedik neki, a Biblia lapjai számos helyen tanúskodnak erről. Mózes előtt megnyílt a tenger, Józsué kérésére megállt a nap az ég tetején, Péter járt a tenger habjain, és még sorolhatnánk a hihetetlennél hihetetlenebb csodákat. A csodák kora azonban nem járt le ma sem. Ha megkérdezed az idősebb, hitben járó néniket, biztosan tudnak mesélni olyan esetekről, amikor Isten csodálatos módon szólt bele az életükbe. Nevezheted ezt véletlennek, magyarázhatod különböző módon, mint ahogyan sokan teszik, egyet azonban nem tudsz megfejteni: *miért?* Miért pont akkor történt, pont ott, éppen azzal az emberrel?

Emlékszel még az útitársunkra? Miért hasonlítja a Biblia a sashoz a mi Mennyei Atyánkat? Király ő, a teremtett világ királya, aki bölcsen igazgatja a természet erőit. Többre képes, mint az ember, belelát gondolatainkba, érti tetteinket, tudja, mire van szükségünk, még mielőtt a szánkat kinyitnánk, tudja, mit szeretnénk. Látja azokat a veszélyeket, amiket mi nem veszünk észre. Ellenségeivel szemben kíméletlen, gyermekei azonban egy gondviselő, szerető Atyát ismerhetnek meg benne. Ő látja bukdácsolásainkat, hibás gondolatainkat, átsegít a nehézségeken. Mint a sasmama, karjaira vesz, amikor elfáradunk, bátran panaszkodhatunk, amikor bántanak, megoszthatjuk vele örömeinket, kudarcainkat. Egy régi ének így szól róla:

Bölcs terveit megérleli, rügyet fakaszt az ág,
S bár mit sem ígér bimbaja, pompás lesz a virág.
Ki kétkedőn boncolja őt, annak választ nem ád,
De a hívő előtt az Úr megfejti önmagát.

A „Milyen vagy, Istenem?” c. könyv alapján
Olasz Tímea

Weinrauch Katalin

FECSKETÖRVÉNY

Sürgönydróton kottafejek: kicsi fecskék gyülekeznek. A törvény szent. Délre szállnak, hiszik szavát a naptárnak.

Elmúlt a nyár, ősz közeleg, megelőzi ő a telet. Fagyos a tél, nagy a hideg – ha maradnak, mind elvesznek. Tudja ezt a fecske, gólya, indulnak, ha üt az óra.

Tengeren túl, ott Afrika, mind egyszerre kelnek útra. Hosszú az út, sok a veszély, hány kis madár oda sem ér... De ha vége majd a télnek, tavasszal ők visszajönnek. Hazajönnek, itt születtek – nincs párja a szülőföldnek.

Augusztusi reggeleken gyakorolnak seregesen: fecskefiak, kamasz gólyák, hogy az utat végig bírják.

Fecskemama számba veszi, megvannak-e kicsinyei: Fanni, Félix, Franci, Flóri... Egy hiányzik... hol van Feri? Füsti Ferit, jaj, ki látta, macskának lett a zsákmánya?

A négy testvér csiviteli: Ferit macska meg nem eszi! Eresz alatt a fészekben, ott szunyókál öcsénk csendben. Inkább alszik, mint felkeljen, szárnyát edzve versenyezzen! Ezt üzente Füsti Feri: repülni nincs kedve neki. Ő itt marad, nem száll Délre, télen is lesz meleg fészke: puha tollal kibélelte, oda hideg nem férhet be. Minden veréb a barátja, egy sem megy el, mind itt várja, míg a tavasz újra eljő – miért menne el akkor ő?

Fecskemama csak hallgatja: ilyen buta lenne fia? A verebek itt maradnak, itt töltik a telet, nyarat: nem költöző madárfajta – pont az ő fia nem tudja?! Nagy szégyen ez, nem hagyhatja!

Villámgyorsan odarepül, házeresznek szélére ül, onnan szól be a fészekbe: felébredni, Füsti Ferke! Kurta egy hét maradt hátra, itt az indulás órája. Szeptemberben, nyolcadikán, pontosan Kisasszony napján! Eddzed szárnyad reggel-este, egy percet sem megpihenve! Megértetted, kis mihaszna? Röppenj, kezdd el, rajta, rajta! Segítenek a testvérek, versenyeznek ők majd véled.

Bármily durcás Füsti Feri, kirepülni muszáj neki. Teszi, amit anyja mondott – körbe repül falut, tornyot. Izmos, erős lesz a szárnya, felkészülve a nagy útra.

Köddel jő el az a reggel, mikor a Nap éppen felkel, mintha sűrű felhő lenne, útnak indul csapat fecske. Nincs szükségük iránytűre, viszi őket szívük Délre, vezérli sok száz éve, egy búcsúkör és – előre! S mert az erő egységben van, együtt szállnak csapatosan. Dehogy veszik hamar észre, nincsen velük Füsti Ferke: otthon maradt meglapulva fészek mélyén, ahogy mondta!

Felébredve nagyot ásít: szabad élet vár énrám itt! Jót aludtam, későn kelek, légypecsenyét eszegetek. Pompás étek, mind az enyém, begyembe több bele sem fér. Aztán ismét heverészek, kényelmes ám ez a fészek. De hol vannak a verebek? Elbújtatok? Megkereslek! Megtalállak kint a réten, ahol magot szedtek éppen.

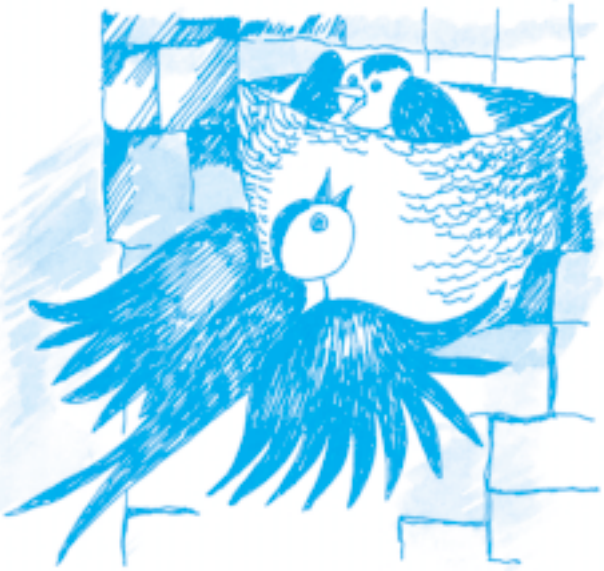

De furcsa az őszi határ: nincs madárdal, bár van madár. Cserfes szarkák, dölyfös varjak fecskékkel nem barátkoznak. Szemük komor, hangjuk furcsa, fél ám Ferke, repül haza. Csakhogy közben kedves fészke verebekkel telis-tele. Csiripelnek, veszekednek, nem felelnek a fecskének.

Nem tágít ám Füsti Ferke: mit keresnek a fészkében? Bámulnak rá a verebek, bizony semmit nem értenek. Aztán egyik nagyot kiált: tágasabb kint, el innen hát! Ez a fészek nem a tiéd, ebben telel a verébnép. Ősszel neked nincs itt helyed, repülj Délre, mint a néped. Testvéreid okosabbak, ők már régen úton vannak. Tűnj el innen, ne okoskodj, ha nincs fészked, a te bajod!

Szegény Ferke, mi lesz veled? Őszi este már közeleg. Hűvös szellő ágat zörget, hol talál most menedéket?!

Ághajlatban meghúzódva zuhan rá a rút éjszaka. A sötétség gyorsan leszáll, föléje száll egy nagy madár, zöld mécsesként ég a szeme, Ferke lelke remeg: ó, ne! Ha a bagoly észreveszi, nem virrad meg többé neki! Halkan súgja, könnyes szemmel: hol vagy, mama, ó, ne menj el!

... Fecskecsapat sebesen száll, rég nem látszik otthonuk már. Afrikáig hosszú az út, sok idő, míg oda eljut. Elfáradván a sok fecske vágyik bizony pihenésre: rendbehozzák a tollaikat, fecseregnek, esznek-isznak.

Hogy leszálltak, fecskemama csemetéit így szólítja: gyertek ide, Flóri, Fanni, Félix, Franci, kicsi Feri! Az ám, Feri... hol tekereg? Ejnye, hol vagy, fecskegyerek!?

Keresgetik erre-arra, nem akadnak a nyomára.

Otthon maradt, ő, a balga! – kiált anyja kifakadva. – Érte megyek, nem hagyhatom odaveszni a magzatom!

Nincsen idő, nincsen vita, szárnyra kap és repül vissza.

Várunk rátok! – szól utána fecskecsapat kapitánya. – Három napig – megígérem – nem kelünk át a tengeren...

Száll a fecske, megy az anya, hiszen bajban az ő fia. Nem fél veszélyt, csak azt tudja, ő segíthet – mert az anyja.

Kicsi fecske, Füsti Ferke, úgy érzi, már nincs reménye. Ősi törvényt ő megszegte – életével fizet érte... Talán mégse? Anyja hangja... Megismerte! Vagy álmodja?

Füsti Ferke, kicsi fiam! Itt vagyok, induljunk gyorsan! Csak pihegek egyet-kettőt, és hasítjuk a levegőt...

Őszi égen, felhők alatt két magányos fecske halad. Lentről mondják az emberek: mi vár rátok, elkéstetek!

Magas égre emberi szó odalentről nem hallható, de ha mégis megértenék, azt felelnék csak a fecskék: ahol vegyül ég a földdel – mi már látjuk! – ott a tenger. Jó emberek, ne féljetek, barátaink várnak minket. Onnan együtt szállunk tovább, és elérjük Afrikát!

BARTA ZOLTÁN

Nyár

Izzik a nyár –
senki sem rest,
Bogár cikkan,
lepke repked.

Virágok közt
munkál a méh,
Kaptárakban
gyűlik a méz.

Hangyabolyban
sürög sok nép,
Raktározza
eledelét.

Gólya csőre
békát keres –
Fészkén várja
sok kis kelep.

Jó munkához
jó kedv is kell –
Zenét szolgál
tücsök mester.

Vígan fütyül
fán a rigó,
A világ kész
nagy dáridó.

Míg elpihen
sok fürge test,
térdig jár már
fűben az est.

CSOÓRI SÁNDOR

Szalmaszál

Szalmaszál, szalmaszál,
szalmaszál hegyén a nyár,

héthatáron túlra száll.

Kövér körték pattognak,
nyári kutakba hullanak,

kútkáván veréb ugrál.

Kócos hajam: napernyő,
szemem: felhőkergető –

héthatáron túlra száll.

Szalmaszál, szalmaszál,
szalmaszál hegyén a nyár.

WEÖRES SÁNDOR

Barangolók

Gyöngy az idő, vándoroljunk,
nincs szekerünk, bandukoljunk,
lassú folyó ága mellett
járjuk a halk fűzfa-berket.

Este a láb gyönge, fáradt,
lombok alatt nézünk ágyat.
Szöcske-bokán jő az álom,
száll a világ lepke-szárnyon.

MARKÓ BÉLA

Óriások a fű között

Katibogárnak a
szöcske is óriás,
irdatlan lábával
rálép, ha nem vigyáz.

Mindentől megrémül,
minden rettenetes,
magas a fűszál is, sok-sok emeletes.

De ha szárnyát bontja,
megjő majd a kedve,
s fű közül a szöcske
nézi irigykedve.

KISS DÉNES

Nyáridőben

Kék-zöld szárnyon
száll az idő,
villan rigó-pillanat.
Erdőn-mezőn
sólyom-árnyék
suhan gyorsan,
le-lecsap.

A határban
kedvvel járok,
jönnek velem múlt nyarak.
Erdőn-mezőn
rám nevet sok
virágarcú
pillanat.

UTASSY JÓZSEF

Hétpettyes

Korán keltem. Várt a mező.
Selyem szél fújt, lengedező.

Lila volt az ég,
a pillanat,
lila volt minden
az ég alatt:

és kelt a nap, és kelt a nap!
Tombolt a roppant virradat.

Éhes libáim
legelésztek.
Egy kormos kandúr
egerészett.

És egyszercsak kezemre szállt
egy hétpettyes pici bogár.

Ujjam hegyére
sétált lassan.
Rigmust dúdoltam,
dúdolgattam:
„Katókám, katókám,
merre viszel férjhez?
Katicám, katicám,
merre viszel férjhez?”

És álltam ott: tízévesen,
fülig-pirult-szerelmesen.

A hold kutyái
még ugattak.
Katicám elszállt
dél-nyugatnak.

Alig vártam, hazaérjek!
Fölütöttem a térképet.

És belémnyilallt
a gondolat:
de messze estél,
de messze vagy,

de messze is vagy, kedvesem!
Nyakad körül a szél selyem.

Kiültem hát az
út szélére,
és belecsókoltam,
bele én:

belecsókoltam a szélbe!

Régi íróeszközök

A XXI. századba léptünk. A századforduló és az ezredforduló sok változást hozott, nagyot léptünk előre a tudomány és a technika terén. A mai iskolás számára már kicsit ismeretlenül cseng a gémeskút, sarló, asztag, kazal, kéve stb. szavunk, viszont jól eligazodik a számítógépek világában.

Természetes, hogy az oktatás is fejlődött, megváltoztak az íróeszközök is. A palavesszőt, ceruzát felváltotta a golyóstoll, írógép, számítógép. Hosszú volt az út a palavesszőtől a golyóstollig.

A palavessző után ceruzával kezdtek írni, vagy ahogy akkor német eredetű szóval nevezték: *plajbásszal*. A plajbász olyan íróeszköz, melynek lényeges része a pálcikaszerű fába ágyazott vagy más hengeres tokba foglalt, könnyen nyomot hagyó grafit, illetve festékrudacska.

A palavessző és a ceruza mellett nagy szerepet kapott a *penna*. A penna nem más, mint írásra használt lúdtoll. A lúd egyik szárnytollának a végét megfaragták, azaz meghegyezték, majd a megfaragott végét behasították. Később ennek a formájára készült a rugalmas acélszalagból készült hegyes, gömbölyített végű tollhegy. A tollhegyet a tollszárba helyezték, s tintába, tusba mártva írtak vele. Ha nem volt tollszár, egy levágott cirokszár is megtette, melynek végébe beledugták a tollhegyet, s már kész is volt az írótoll. Vigyázni kellett, nehogy beleverődjön a padba, s eltörjön vagy elgörbüljön.

A tollheggyel való írás nagy figyelmet, gondosságot igényelt. Érzéssel kellett használni, mert ha nem, feltéphette a papírt, a füzetet. Az sem volt mindegy, hogyan mártottuk a tollat a tintatartóba. Ha nagyon mélyre mártottunk, akkor hatalmas pacni (vagy ahogy a mi vidékünkön neveztük: pacli) éktelenkedett a füzetünkben.

A tollat, hogy védjék, tolltartóban őrizték. A tolltartó fából, bőrből, később műanyagból készült. A többnyire fából készült téglalap alakú, keskeny dobozkában mindig volt egy tartalék tollhegy, ezenkívül tollszár, ceruza, radír. Különböző színű tintát használtak: lilát, kéket, feketét, zöldet és pirosat. A tinta régen növényi eredetű anyagból készült, legrégibb a csersavtinta.

A leírt szöveget itatóspapírral itatták fel, nehogy elkenődjön. Az itatóspapír tömörítetlen, enyvezetlen papír, amely a tintát magába szívja, fel tudja itatni. A gyerekeket arra szoktatták, hogy a „szép kezükkel" írjanak, mert a balkezes írásnál elkenődött volna a szöveg. A jobb kéz alatt ott volt az itatós, hogy a füzet lapja tiszta legyen, s ha netalán elcseppen a toll, gyorsan fel lehessen itatni.

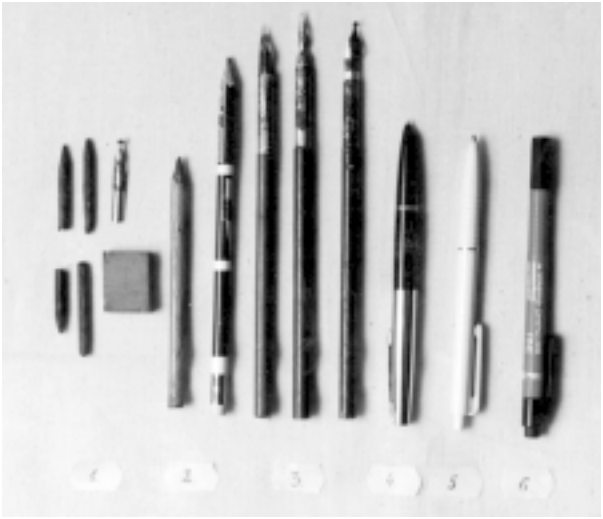

1. Palavessző, tollhegy, radír; 2. Ceruza; 3. Tollszár, tollhegy; 4. Töltőtoll; 5 Golyóstoll; 6. Filctoll

A tintát *kalamárisban* tartották, mely üvegből vagy porcelánból készült kisebb edény volt. A latin eredetű kalamáris szót fokozatosan kiszorította a *tintatartó* megnevezés. A padban egy mélyedésben volt a tintatartó helye, hogy ki ne boruljon a gyerekek hirtelen mozdulataitól. Figyelni kellett, hogy kellő mennyiségű tinta legyen a kalamárisban: ha sok volt, bemártás után elcseppent a toll, ha kevés, a tollhegy nem érte el.

A tintába mártogatott tollat felváltotta a töltőtoll. A töltőtoll kaucsukból vagy műanyagból készült, a tintát is magába foglaló, s ennek felszívására szívóberendezéssel ellátott hengeres eszköz, amellyel mártogatás nélkül, folyamatosan lehetett írni.

A felesleges ceruza- vagy tintavonások, foltok eltüntetésére volt használatos a radír vagy törlőgumi. Puha és kemény fajtája is volt. A puha a ceruzavonások, a kemény a tintacseppek eltávolítását szolgálta.

Miközben a régi iskoláról, íróeszközökről írok, a 78 éves bátyúi Demjén Vilma nénivel beszélgetek. Vilma néni 1928-ban volt első osztályos. Az első két osztályban még palavesszővel, ceruzával írtak, csak harmadikban kezdtek tollal írni. (Lúdtollal már ő sem írt.) A sok szép emlék mellett nekem is eszembe jutnak iskoláskorom nagy sérelmei, fájdalmai is: a szünetben felborított iskolapad, a ruhára ömlő tinta, a foltok... Nemcsak szidást kaptunk ilyenkor, hanem „tenyerest" is... Emlékezés közben felidézzük Petőfi Sándor sorait:

„Úgy lett. A sok ugrándozás alatt / kifolyt a tinta, foltja megmaradt."

Balázs bácsi

Feladat

1. Mit gondoltok, az oktatásban miért olyan sok a latin eredetű szó?

2. Nézzetek szét a régi asztalfiókban: hátha akad régi íróeszköz. Rajzoljátok le, s írjátok meg, hogyan használták!

„Séta bölcső-helyem körül”

Kiváló vakációs programot ajánlunk az Ady Endrétől kölcsönzött címmel.

Az Irka oldalain sok szó esett már történelmi emlékhelyeinkről. Egy fényképhalomból bizonyára mindnyájan ki tudnátok választani a munkácsi vár, a nagyszőlősi Perényi-kastély, a huszti várrom vagy a técsői Kossuth-szobor fotóját... De ismeritek-e szűkebb pátriátok egy-egy szép épületét? Megfigyeltétek-e a részleteket? Az ablakokat, a kapukat, a homlokzat díszeit? Vajon lerajzolták-e már a nagypaládiak még fennmaradt gyönyörű kapuikat, a técsőiek a jellegzetes técsői házsor, a nagyberegiek a Nagyszer utca házainak valamelyikét, a beregszásziak a római katolikus templom mérműves ablakait vagy a házak homlokzati díszeit...?

Most azt gondolhatjátok, a városi gyerekek előnyben vannak. Nincsenek! Egy fiatornyos harangláb, egy szép arányos paraszthház, század eleji istálló vagy abora legalább olyan izgalmas és értékes, mint egy gótikus épület.

Nosza, járjatok nyitott szemmel szülőfalutok, városotok utcáin, s rajzoljátok le a szerintetek megörökítésre méltót. S ha nem sikerül a rajz? Ne búsuljatok! Már örökre a tietek a várablak, a templom, az erkély vasrácsa, a faragott fejfa, amit egyszer csak megláttatok, pedig naponta mentetek el eddig is mellette... Jó szórakozást kívánunk, s várjuk rajzaitokat!

Kedvcsinálóul álljon itt néhány ábra. (Egyik sem kárpátaljai épületrész.)

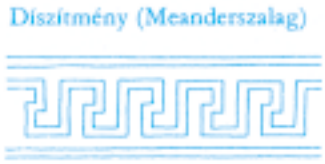

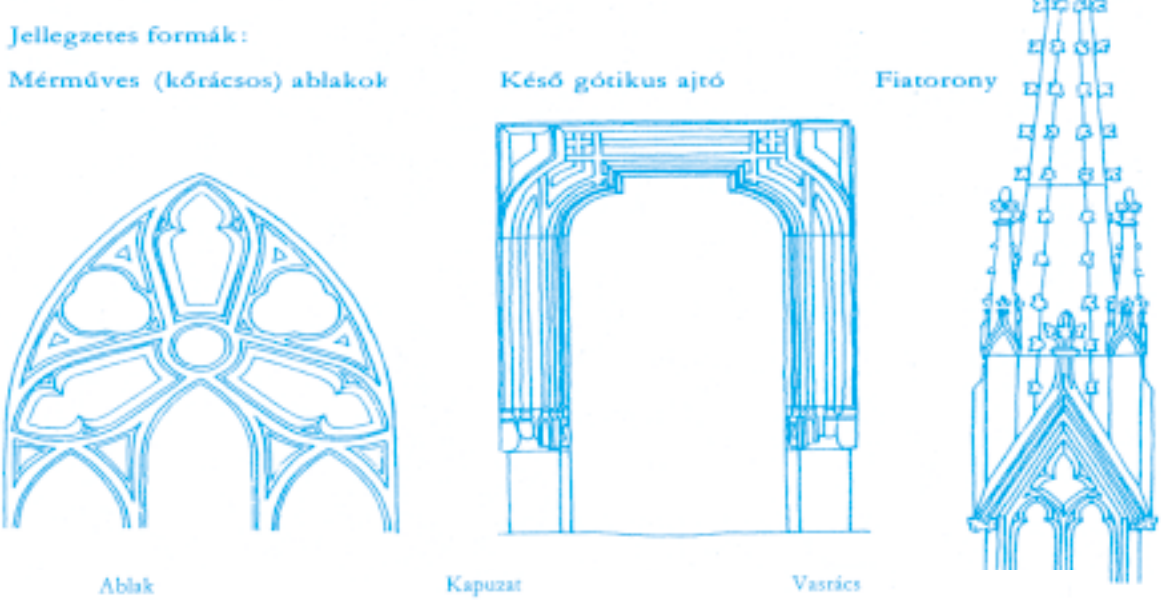

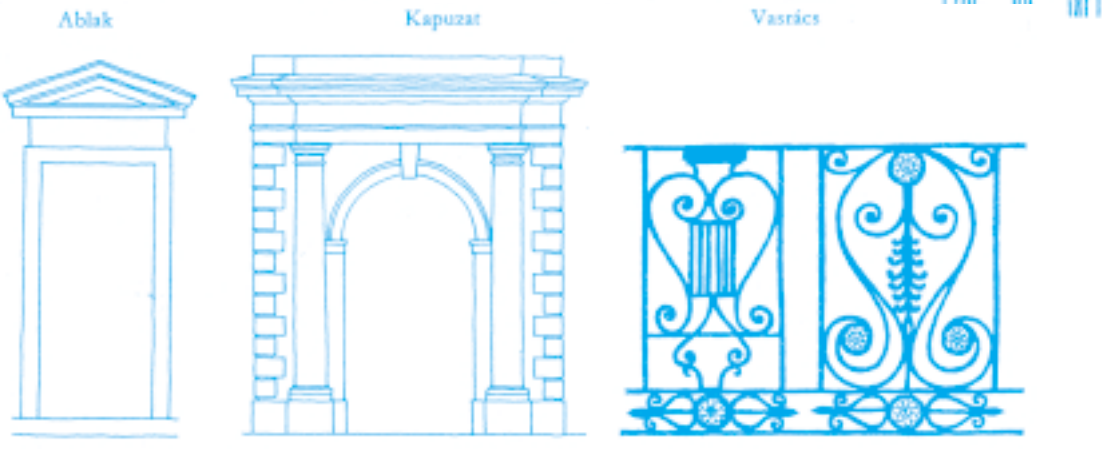

A diákból lett király

(Magyar népmese)

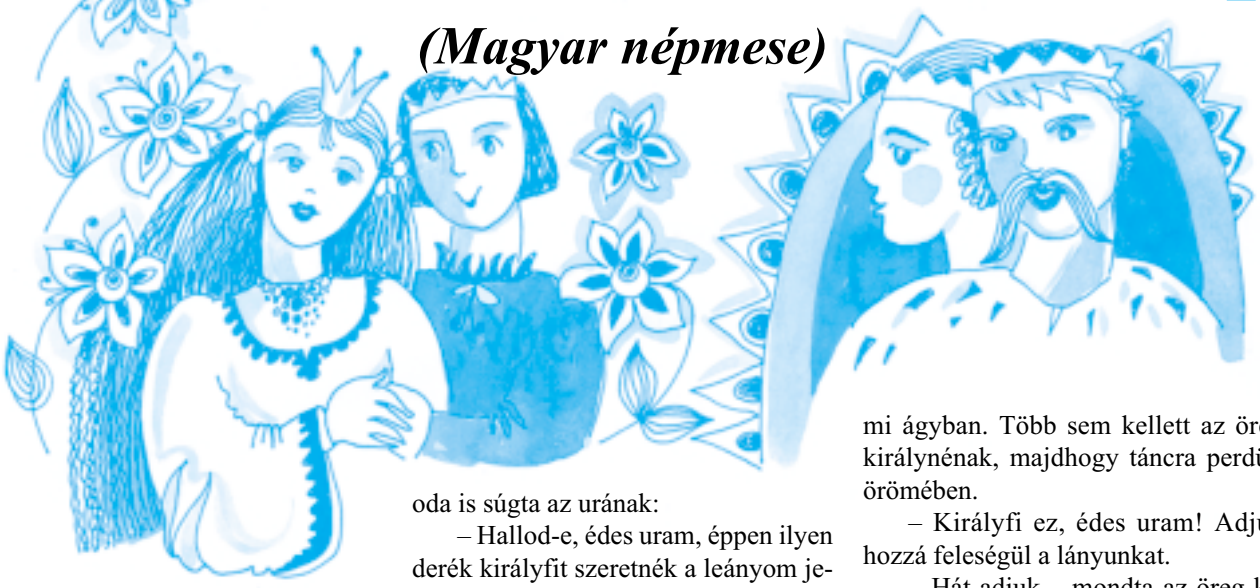

Egyszer egy diáklegény nagy útra indult. Nem volt ugyan egy árva garasa sem, de világot akart látni, s gondolta, hálóhelye majd csak akad a szalmakazlak tövében, a betevő falatját pedig megtermik az út menti almafák, szederbokrok. Vándorútja közben olyan vidékre került, ahol sok borsó termett, sok szét is szóródott, ő meg gondolta, jó lesz ez a borsó az ínséges napokra, fölszedegette az elhullott szemeket, szépen a zsebébe rakta.

Ment, mendegélt, már messze járt a hazájától, mikor takaros falu határába érkezett. A falubéliek megkérdezték, mi járatban van, a diák meg azt mondta, hogy csak úgy jön-megy a nagyvilágban, aztán mert közeledik az este, most éppen hálóhelyet keres éjszakára. No, a derék falusiak elvitték a diákot a királyuk palotájába, van ott ágy elég, minek hálna a szénakazal tövében?

A király meg a királyné szívesen fogadták a vándort, terített asztalhoz ültették, ott is a szépséges hajadon lányuk mellé. A diáknak megtetszett a királylány, de még ránézni is alig-alig mert, nem az ő számára nőtt ez a szépséges leány, úgy gondolta. Csakhogy az öreg királynénak kedvére való volt a legény, oda is súgta az urának:

– Hallod-e, édes uram, éppen ilyen derék királyfit szeretnék a leányom jegyeséül!

– Nem királyfi ez, asszony, csak szegény vándordiák.

– Már én azt el nem hiszem, édes uram – ellenkezett a királyné. – Alighanem leánynézőbe jött, csak titkolja, hogy kicsoda. No, megtudom én hamarosan, király-e vagy diák!

Aznap este csak olyan szegényes ágyat vetett a diáknak, éppenséggel nem királyi nyoszolyát. Amikor a diák nagy álmosan lehajolt, hogy kifűzze a cipőjét, a zsebéből kiszóródott a rengeteg borsó. A takarékos természetű diák meg hajnalig szedegette.

A királyné szolgái a kulcslyukon át leselkedtek, s csak azt látták, hogy a diák nem alszik, hajnalig hajladozik, szöszmötöl. Reggel aztán jelentették úrasszonyuknak, hogy a vendég nem aludt.

Ismét este lett, közelgett az éjszaka. No, erre az éjszakára az öreg királyné fejedelmi ágyat vettetett a vendégnek; az meg úgy kifáradt az előző éjszakai hajladozásban, borsószedegetésben, hogy fejedelmien aludt a fejedelmi ágyban. Több sem kellett az öreg királynénak, majdhogy táncra perdült örömében.

– Királyfi ez, édes uram! Adjuk hozzá feleségül a lányunkat.

– Hát adjuk – mondta az öreg király.

Délben aztán megmondták a diáknak, hogy neki szánják a lányukat, feleségül venné-e? A diák meg egyre mondogatta, hogy a királylánynál jobban senkit sem szeret a világon, de hát szegény legény ő, nincs neki vára, de még szalmafödeles kunyhója sem. De ugyan beszélhetett, senki sem hallgatott a szavára. A királykisasszony még el is sírta magát, úgy megijedt, hogy nem lehet a vándorlegény felesége. A diák, nehogy tovább sírjon a szép leány, gyorsan feleségül vette, ráadásul megkapta a fele királyságot is, és mire az öreg király meg a királyné csakugyan elhitték, hogy vándordiák, és nem álruhás királyfi, addigra úgy megszerették, hogy el nem cserélték volna öt királyfiért sem.

Feladat

Rajzold le, milyennek képzeled a vándordiákot!

A három vándorlegény

(Francia népmese)

Felkerekedett egyszer három jó cimbora: egy takács-, egy szabó- meg egy csizmadialegény. Nagy útra indultak, messzi külországba, a burkusok földjére, más tájakat látni, más népekkel beszélni.

– Az ám, de hogyan beszélünk velük? Hiszen egy kukkot se tudunk a nyelvükön! – kapott észbe a takács.

– Megmondom én, mit kell tennünk! – állt elő a csizmadialegény. – Egyikünk megtanulja az első mondatot, amit Burkusföldön hall, a másikunk a másodikat, a harmadik meg a harmadikat. Így aztán háromszor gyorsabban tanuljuk meg a nyelvüket, mint más ember. Igaz-e, cimborák?

Tetszett a másik kettőnek a tanács. Mentek, vándoroltak, míg egy nap elértek a burkusok földjére.

Az első városban éppen vásár volt. Rájuk bámészkodott a nép.

– Három külországi vándorlegény! – kiáltotta el magát egy kofa.

Meghallotta a takácslegény, mindjárt meg is tanulta.

Továbbmentek a vásárban, meglátták egy parasztot. Tyúkot árult a paraszt, és hangosan kínálgatta portékáját:

– Húsz rézgarasért! Húsz rézgarasért!

Ezt meg a szabólegény jegyezte meg, addig hajtogatta magában, míg megtanulta.

Kicsit arrább egy öreg koldussal találkoztak. Éppen alamizsnát adott neki egy asszony. A koldus hangosan hálálkodott:

– Áldja meg érte az Isten! Köszönöm! Köszönöm!

Ezt meg a csizmadialegény véste az eszébe.

Kiértek a városszélre, letelepedtek egy bokor tövébe. A bokor túlsó oldalán két öregember üldögélt. Az egyik éppen azt panaszolta a másiknak:

– Én meg hogyan jártam! A vásárba indultam, de útközben ellopták a bugyellárisomat. Kevés pénz volt benne, húsz rézgaras. Ugyan ki lophatta el?

– Három külországi vándorlegény! Három külországi vándorlegény! – kiáltotta el magát a takács hirtelen. Örült, hogy eldicsekedhet tudományával.

A másik öregember a fejét csóválta, azt kérdezte:

– De miért lopták el? Miért? Ha olyan kevés pénz volt benne?

– Húsz rézgarasért! Húsz rézgarasért! – rikkantotta el magát a szabólegény, hogy ő is megmutassa, mit tud.

Fölpattantak az öregek, őröket hívtak, börtönbe vitték a három vándorlegényt. Útközben a csizmadia azt hajtogatta:

– Áldja meg érte az Isten! Köszönöm! Köszönöm!

Nevetett a sokadalom, azt hitte, félnótásak. A bíró aztán egykettőre kiderítette az igazságot, és szabadon bocsátotta őket.

Feladat

Hol található a mesebeli Burkusország?

MESTER MAGDOLNA

Hajnalka álma

Apa ma későn jött haza,
dolgozni muszáj, értem én,
melegszik, fő a vacsora,
fáradtan mosolyog szegény.

Körültáncoljuk mind a hárman,
anyával egymást kérdezik,
leül hozzánk, mesél vagy olvas,
hallgatnám egész reggelig.

Lefekvés, hangzik két irányból,
ítélet ez, könyörtelen,
elvarázsolnám a világot,
hogy mindig csak nappal legyen.

TORDON TAMÁS

Álomvár

Vár az álom,
álom vár –
felépült az
álomvár:

fala holdfény,
holdsugár,
zárd le pillád
s benn vagy már.

Tiéd lett az
ÁLOMVÁR,
hol a legszebb
álom vár.

BUDA FERENC

Kócmadzag

Fogott Miska verebet,
kötött reá kötelet.

De mivelhogy olcsó volt,
a kötél csak kócból volt.

Kergetik a gyerekek –
elvennék a verebet.

Ám a veréb nem hagyja,
a kötelet rángatja.

Addig-addig, csak-csak-csak –
elszakadt a kócmadzag.

Fesd ki!

Feladat

Ki a Hu és a Kele című művek szerzője?

Árpád-házi királyok
(1001-1301)

1001. január 1. nemcsak a keresztény Európa számára jelentette egy új évezred kezdetét, de a magyar nép történetében is új korszak kezdődött.

Ezen a napon Esztergomban, fényes külsőségek között királlyá koronázták Istvánt, a honfoglaló Árpád unokáját, Géza fejedelem fiát.

A magyar állam születésének nagy eseményéről írja egy korabeli krónikás: „Isten kedveltje, István királlyá választatott, s az olajkenettel felkenve a királyi méltóság jelvényével szerencsésen megkoronáztatott".

Ily módon Magyarország bebocsátást nyert az európai keresztény népek családjába.

István király 40 éves uralkodása alatt (997-1038) bölcs törvényeivel, egyházi és állami szervezeteivel országát olyan biztos alapokra helyezte, melyek 1000 éven át – a nagy történelmi csapások ellenére is – biztosították népünk fennmaradását. Méltán tisztelhetjük szentként első királyunkat.

Az Árpád-ház három évszázados történelme során a dicső nagyság és a hanyatlás korszakai váltakoztak.

Már Szent István uralkodásának utolsó éveiben a trónörökös, Imre herceg halálával jelentkeztek a bajok, és 1038 után trónviszály, pogánylázadás, külső támadás fenyegették pusztulással a fiatal államot.

Az Árpád-ház ifjabbik ágának fiai

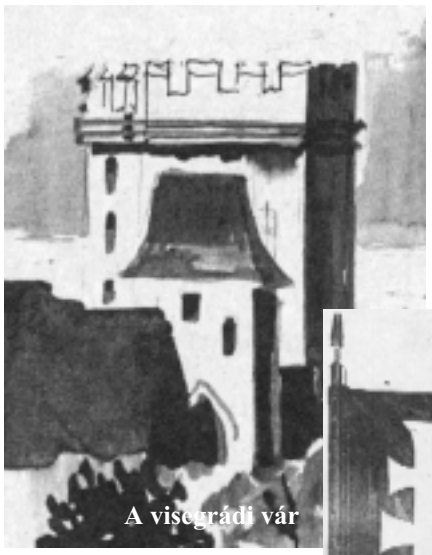

A visegrádi vár

– András, Béla, László – trónra kerülésével helyreállt a rend. A XI. század végén uralkodó László király (1077-1095) idején megszilárdult a hűbéri rend, végleg diadalmaskodott a kereszténység. A magyar királyság gyarapodott, újra erős lett, amellyel a szomszédos hatalmaknak, népeknek is számolniuk kellett.

A XIII. század közepén (1241-42) bekövetkező tatárjárás megszakította a békés fejlődést, végveszedelmet hozott. Batu kán hadai elpusztították a virágzó országot, de a nép élni akarása, a fiatal király, IV. Béla tettereje hamar talpra állították. Néhány évvel később már álltak a kővárak, újjáépültek a falvak, városok, templomok. Ezért nevezzük IV. Béla királyt „második honalapító"-nak.

Sajnos, a XIII. század végén uralkodó gyengekezű királyok (IV. László) alatt a hatalmaskodó főurak, a kiskirályok egymás elleni harcai széthullással fenyegették az országot.

Az Árpád-házi királyok zászlaja

A zűrzavart csak növelte az a tény, hogy 1301-ben megszakadt az Árpád-házi királyok sora, amikor január 14-én III. András, „az utolsó aranyágacska" személyében kihalt az Árpád-ház férfiága.

Szemfüles (Románia)

A macska is nevelhető

Néhány tipp a lakásban tartott vagy bejáró macska neveléséhez:

Az asztalra felugró macskát leszoktathatod, ha egy kis falat húst egy, az asztal szélére kihelyezett nagyon erősen zörgő edény legszélére teszel. Tegyél egy fémedénybe, fémtálcára aprópénzeket. Ha a húst leveszi a cica, akkor a tálca leborul, csörömpölésétől pedig úgy megijed, hogy soha az asztalra nem kívánkozik többé.

A macska utálja a vizet. Ha a függönyre mászna vagy a bútoron élesítené a körmét, spricceld le vízi-

pisztollyal vagy virágpermetezővel, és tapsolj egy hatalmasat. Ettől úgy megijed, hogy abbahagyja a rosszalkodást.

Az ijesztésen kívül a jó példa is használ. A macskának legyen körömélesítő, körömkoptató fája. Ha élesíteni kezdi a körmét, akkor egyszerűen fogd meg és vidd oda a koptatófához. Egy idő után már csak itt fogja élezni a körmeit.

A macska egyedül sem unatkozik. Jól eljátszik bármilyen apró, pofozható, zörgő tárggyal, régi dióval, kislabdával. Akár egész napra magára hagyhatod.

A macska, ha a macskaalom egy jól védett, árnyas helyen van, lehetőleg zárt térben (például magas falú doboz), azonnal **szobatiszta lesz**. Ha azonban megzavarják, akkor szanaszét fogja végezni a dolgát a lakásban. A szanaszét piszkító cicáknál legtöbb esetben a gazdi a gondatlan.

Jó Pajtás (Jugoszlávia)

Manócskák

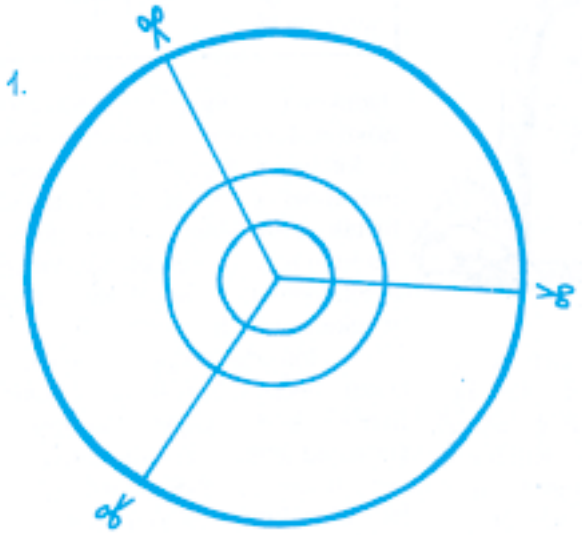

Izgő-mozgó manócskákat készíthetsz egy kis ügyességgel, ha van hozzá kedved, pingponglabdád, színes papírod, filctoll-lad, ollód és ragasztékod.

1. Rajzolj 3 kört egymásba (kb. 16, 6 és 3 cm átmérőjűek), majd oszd fel három részre az ábrán látható módon. Vágd ki a legnagyobb kört, és az egyenes vonalak mentén vágd fel 3 cikkre.

2. A körcikk egyik széléről hagyj el egy kis részt a ragasztás helyének. A többit rajzold, színezd, díszítsd a kedved szerint.

3. Hajtsd a körcikket tölcsér alakúra, majd ragaszd össze az erre kihagyott résznél. Majdnem kész is a manócskád. Tehetsz rá még vattából pompont, színes fonalakból vagy papírból hajat. Ha ezzel is megvagy, ragasztékozd meg alulról (belül) egy vékony csíkban, és óvatosan nyomd rá a pingponglabdára.

4. Íme a manósereg! Díszítheted vele az ablakpárkányodat vagy az ünnepi asztalt is.

Nyomkereső
(Kárpátalja)

Ki volt a hét tenger ördöge?

Sir Francis Drake volt az a tengerész, akit így kereszteltek el kortársai. Az 1500-as években élt kalóz minden útjába kerülő hajót kifosztott. Eleinte tisztes foglalkozását (admirális volt) cserélte fel erre a kétes dicsőségű, de vitathatatlanul virágzó mesterségre. Hogy szándékáról hírt adjon, hajóját halálfejes zászlóval díszítette. Mielőtt szakmát váltott volna, részt vett a „győzhetetlen Armada” elleni történelmi csatában. Igaz, nem úgy, ahogy felettesei azt rábízták. Az lett volna a dolga, hogy jelzőfényeket gyújtva vezesse az angol flottát. Ehelyett eloltatta a fáklyákat, és elment, hogy saját zsákmányaképp megtámadjon egy hajót. El lehet képzelni azoknak a tengerészeknek a riadalmát, akik ily módon, vezető nélkül maradva hajóikkal szanaszét bolyongtak a sötétben.

Szemfüles
(România)

Feladat

Hány fokos szögben kell a sátorcöveket a földbe verni, hogy minél kisebb legyen a sátor kilengése?

Számítógép-suli 16.

KÖNYVTÁRKEZELŐ PARANCSOK A DOS OPERÁCIÓS RENDSZERBEN

A számítógépen nagyon sok információt tárolhatunk. Ezeket rendszerezve kell a lemezegységen tárolni. Az operációs rendszer ezt úgy oldja meg, hogy a programokat és adatokat könyvtárakban (másképpen: katalógus, directory) tárolja. A könyvtárnak a fájlhoz hasonlóan 8 betűs neve lehet, amit a felhasználónak kell megadni. Általában a számítógép merevlemezén megtalálható az operációs rendszer könyvtára, amelynek gyakran **DOS** a neve. Ebben a könyvtárban vannak azok a programok és adatok, amelyek a gépünk működéséhez szükségesek.

A számítógépeken általában játékok is találhatók, ezeket a **GAMES** könyvtár szokta tartalmazni. Mindegyik játéknak saját katalógusa van a **GAMES** könyvtárban, ezeket alkönyvtáraknak nevezzük. A könyvtárba belépni a **CD** paranccsal lehet, amely után meg kell adni annak a nevét, ahova be szeretnénk lépni.

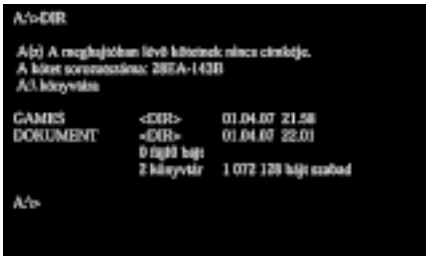

A fenti ábrán látható egy olyan képernyő képe, amelyen az **A:\>** lemez tartalomjegyzéke látható. Ezt a **DIR** parancs segítségével írtuk ki a képernyőre. A **GAMES** könyvtárba beléphetünk (más szóval aktívvá tehetjük) a **CD GAMES** parancs kiadásával, utána újra kiadjuk a **DIR** parancsot, ezzel megnézzük, mit tartalmaz a könyvtárunk. A készenléti jel meg fog változni ilyenné **A:\GAMES \>** , mert jelzi, hogy milyen könyvtárban vagyunk. Ezt az aktuális könyvtárnak nevezzük. Megnézve a tartalomjegyzéket láthatjuk, milyen játékok vannak a lemezen.

Ezen a lemezen 3 könyvtár van,

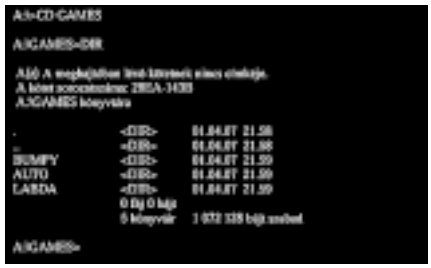

BUMPY, AUTO és LABDA. A nevük után a **<DIR>** szó jelzi, hogy ezek nem fájlok, hanem katalógusok. Ha belépünk a BUMPY könyvtárba, a készenléti jel megváltozik: **A:\GAMES\BUMPY>** lesz, ami jelzi, hogy a GAMES könyvtár BUMPY alkönyvtárában vagyunk. A könyvtár tartalomjegyzékét rövidítve is ki lehet írni a **DIR/W** paranccsal, ekkor nem írja ki a létrehozás dátumát és idejét, csak a fájl neveit öt oszlopban. A mi esetünkben ez így fog kinézni:

A [.] [..] jelek azt jelentik, hogy valamilyen könyvtárban vagyunk, és felettünk is van könyvtár. A rövidített kiíráskor a számítógép a könyvtárak neveit [ ]-be teszi. Így különbözteti meg az állományoktól. Mivel minden könyvtárnak lehet alkönyvtára és az alkönyvtár is tartalmazhat fájlokat és könyvtárakat is, ezért a lemez ilyen kialakítását *faszerkezetének* szoktuk nevezni. A fenti ábra utolsó sorában a készenléti jel után kell beírni azt a parancsot, amivel el tudjuk indítani az adott játékot. A jelen esetben ez a BUMPY.EXE parancs, mert ebben a könyvtárban ez az egyedüli indítható fájl. Amikor belépünk a könyvtárba, mindig meg kell nézni a tartalomjegyzéket, és az EXE vagy COM, vagy BAT kiterjesztésű fájl nevét gépelve be tudjuk indítani az adott programot.

Új könyvtárat létrehozni az **MD** paranccsal lehet. Ha a GAMES könyvtárban vagyunk, és itt létre akarunk hozni egy MOTOR nevű könyvtárat, akkor a következőket kell végrehajtani:

A:\GAMES> MD MOTOR
A:\GAMES> CD MOTOR
A:\GAMES\ MOTOR>

Ez a könyvtár most még üres, de ebbe már tudunk programokat másolni, vagy ide dokumentumokat létrehozni. Az üres könyvtárat az **RD** paranccsal törölhetjük, de csak akkor, ha nem abban tartózkodunk. Ezért először kilépünk a MOTOR könyvtárból a CD.. paranccsal, mivel a .. jelöli a fölöttünk lévő könyvtárat, ezért a jelen esetben a GAMES könyvtár válik az aktuálissá. Ezt a műveletet így hajtjuk végre:

A:\GAMES\ MOTOR> CD ..
A:\GAMES>

A gyökérkönyvtárba rögtön beléphetünk a CD \ paranccsal. A \ a kettőspont után a gyökérkönyvtárat jelöli, de két könyvtárat is ezzel választunk el egymástól. Az egymás után következő könyvtárak nevei, amelyek a meghajtó jelével kezdődnek, alkotják az *útvonalat*. Az útvonal a gyökérkönyvtárból indul és az egymásból nyíló könyvtárak alkotják. Pl.: **A:\GAMES\ MOTOR>.**

Ezek azok a parancsok, amelyeket leggyakrabban használunk a könyvtárakkal végzett műveletek során. A következő részben az állománykezelő parancsokkal fogunk megismerkedni.

Pallay Dezső

Postabontás

A császlóci római katolikus templom

Szeretnék a falunkban található római katolikus templomról írni.

Császlóc az 1333. évi pápai tized tanúsága szerint már akkoriban virágzó plébánia volt. Temploma a XVI. század elején épült, s a kültámadások ellen sánccal vették körül. Fényesen felszerelt, festményekkel, fafaragásokkal gazdagon ékesített templom volt mindaddig, míg 1549-ben a hitújítók kezére nem került. (Ekkor a plébános is az életét vesztette.) Ezt követően a császlóci katolikusok előbb gerényi pálosok, majd a kisráti plébános gondoskodása alá tartoztak. 1774-ben Eszterházy Károly gróf egri püspök – mivel a templomot tető nélkül, megrongálva találta – elrendelte annak rendbehozatalát.

Az 1960-as évek közepén a templomtorony leégett, ezt követően tatarozták. Harangját a közelmúltban elektronizálták, ám a szebb hangzás kedvéért visszatértek a kézi harangozásra.

Fogas Beáta, *7. oszt. Császlóc*

Beáta leveléből csupán részleteket közöltünk. Helytörténeti dolgozatának jutalma egy Ung vármegyéről szóló tanulmánygyűjtemény.

RIANA...

Sok éve küldi el verseit az Irkának Riana. Valószínűleg időközben ki is nőtt az Irka-korosztályból. Feltehetően az érettségihez közeledő, örökké szerelmes nagylány...

Riana, helyesírásod dicséretes, bátorságod azonban... Mivel nem vállalod neved és címed, érdemben nem foglalkozhatunk a hozzánk küldött versekkel. Több éves „titokzatos" barátságunkra való tekintettel azonban egyetlen jó tanács: a vers nem tévesztendő össze a táncdalszövegekkel, emlékversekkel. Olvass sokat! Klasszikus verseket és mai alkotásokat. Figyelmedbe ajánljuk a Kárpátalján megjelenő irodalmi lapokat: a *Pánsípot*, a *Hatodik Sípot*. A Kárpátalja című hetilapnak pedig hetente van *Versajánló* rovata.

Találósok

Szverenku Ernő még csak első osztályos, de már hűséges olvasója az Irkának. Szereti a találós kérdéseket, nektek is küldött néhányat, íme az egyik:

Kék mezőben szép arany nyáj legelész,
mellette egy fényes pásztor heverész.
Nappal, ha keresem,
sehol meg nem látom,
éjszaka, ha felkelek,
minden percben látom. (Az ég, a csillagok, a hold)

Kedves Irkások!

Egy érdekes verseny élményeit szeretném veletek megosztani, hogy kedvet csináljak a matematikához. Ez a rangos esemény a Zrínyi Ilona Matematikaverseny, és a közelmúltban zajlott. Az elődöntőt Kárpátalján rendezték meg a Beregszászi Magyar Gimnáziumban, 3. osztálytól egészen 8. osztályig vehettünk részt a megyei válogató versenyeken. Az országos döntőnek pedig Kecskemét városa adott otthont. A verseny szépsége abban rejlik, hogy nem egyszerű száraz számokkal kell dolgozni, hanem ötletes logikai feladatokkal kell megbirkózni, például segíthettem Róbert Gidának mérlegen megmérni Micimackót, Zsebibabát és pár üveg mézet; vagy Picur és Pom-Pom belekeveredtek a kétjegyű számok világába stb.

Kárpátalját négyen képviseltük: Árpa Gergő (8. oszt., Ungvári Dayka Gábor Középiskola), Kulin Júlia (7. oszt., Ungvári Dayka Gábor Középiskola), Szatmári László (6. oszt., Beregszászi Magyar Gimnázium), s jómagam a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskola 3. B osztályából, akiknek felejthetetlen élmény marad a színes programokkal: színházlátogatással, kirándulással, városnézéssel tarkított verseny három napja.

Bárdos Dávid, *Beregszász, 3. oszt.*

Dávid a fényképét is elküldte az Irkának.

Szerepelni jó!

A beregújfalui 4. A osztályos tanulók az iskola legjobb színjátszói. Tanítónőjük, Molnár Zsuzsa vezetésével minden ünnepen fellépnek a község kultúrházának színpadán. Ez a fénykép egy hagyományőrző esten készült.

Nyíregyházi barátunk is van!

Az apukám barátjától kaptam egy Irkát. Nagyon megörültem neki, mert eddig még nem olvastam kárpátaljai újságot. Szeretem a verseket, ezért meg is tanultam két verset a 9. oldalról. Szalai Borbála és Kiss Dénes versét. A rejtvényeket is megfejtettem, de nem küldöm el, mert nem tudom, én beküldhetem-e. Az ehető karácsonyfadísz is nagyon tetszett, jövőre én is készítek ilyen füzért. És meg szeretném kérdezni, hogy küldhetek-e rajzot az Irkának.

Kovács Annamária, *5. oszt. Nyíregyháza*

Kedves Annamária!

Örülünk annak, hogy hozzád is eljutott az Irka, természetesen te is elküldheted a rejtvények megfejtését, s a rajzaidat is várjuk!

A 2000/4. szám feladatainak megfejtése

Talán a túlméretezett beküldési határidő, talán a hosszú téli vakáció, talán az influenza okozta kényszerszünet... Vagy csak a rejtvényfejtő kedvetek nőtt meg? Tény az, hogy a vártnál is több helyes megfejtést kaptunk. Azonban sajnos csak néhányan kaphattok ajándékot. Íme a szerencsések:

15. oldal

A napforduló az évnek az az időpontja, amikor a nappal (június 21.), illetve az éjszaka (december 21.) a leghosszabb. Van nyári és téli napforduló.

Könyvet nyert: *Agárdi Marianna (Kaszony), Bányácski Katalin (Rát), Jánki Zoltán (Tiszakeresztúr), Langer Ágnes (Técső), Tóth Anna-Mária (Császlóc).*

18. oldal

A koszorú önmaga visszatérő vonalával az örökkévalóságot jelképezi, rajta négy gyertya jelöli a négy adventi vasárnapot. Eredetileg három lila és egy rózsaszín szalag díszítette.

Doktor Edina (Nagygejőc), Fogas Beáta (Császlóc), Hidi Viktória (Harangláb).

22. oldal

Észak- és Dél-Amerika bennszülötteit Kolumbusz nevezte el indiánoknak.

Könyvet nyert:

Beregi Georgina (Kisgejőc), File Gábor (Beregszász), Kun Viktória (Beregsom), Molnár Edina (Beregújfalu).

Trescsula Ivetta *rajza*
Csepe, 6. oszt.

23. oldal

A magyar népmesék igazságot osztó hőse Mátyás király.

Tollat nyert:

File Vivien (Badaló), Kovács Ágota (Bótrágy), Tihor Viktória (Beregújfalu).

29. oldal

Eleje a végével: kanalasgém.

Karácsonyfa: Békés karácsonyt!

Magánhangzópótló: á vagy é.

Lóugrás szerint: kártyanaptár.

Játék a betűkkel: ad, aki, divat, doki, kos, kosz, koszt, sok, szita, kas, tavi, távozik, tiszta, Tisza, tova stb.

Demes Sándor (Botfalva), Fóris Tamás (Tiszabökény), Hudák Szabina (Gut), Jakab Annamária (Beregszász), Kovács Zoltán (Kisgejőc), Kirlik Natália (Palló), Orosz Dóra (Dercen), Ruszinkó Anita (Rát), Tibor Nikolett (Beregújfalu), Timkó István (Sislóc).

Kérések, kívánságok rovata

1. Szeretném, ha a nagyvilági sztárokról is írnátok egy keveset!

2. Szeretném, ha több, a gyerekek által írt vers jelenne meg.

3. És szeretném, ha egyszer Süsü-mese is lenne az Irkában!

Csikos Szabina,
6. oszt. Tiszaújhely

Lenne egy kérésünk. Nagyon szeretjük a matematikát. Kérjük, ha lehetséges, legyen több matematikai feladat alsósoknak.

A **Kisgejőci Középiskola** tizenhat negyedik osztályos tanulója

Szeretném, ha több rejtvény lenne a lapban, s ha újra megjelenne a Morze-ábécé.

Tóth Enikő,
4. oszt. Halábor

A Morze-ábécé az Irka 2000/2. számában jelent meg. Keresd meg!

1. *Jelenjen meg többször, több rajzzal az Irka!*
2. *Külföldi gyerekek címeit is közöljék a Levelezni szeretnének rovatban!*
3. *Jó lenne, ha újra lenne Szíves oldal.*

Szabó Éva,
7. oszt. Dercen

Ki ír nekem? Levelezni szeretnének

Hidi Katalin (Ungvári járás, Csap, Új út 36.) *10 éves. Minden állatot szeret, hobbija a rejtvényfejtés, zenehallgatás, festés és olvasás. Gyűjtöm a levonókat és a naptárakat.*

Kódus Erzsébet (Beregszászi járás, Beregsom, Gagarin u. 1/B) *ötödikes, kedvenc tantárgya a matematika, hobbija a biciklizés és a rejtvényfejtés. Szereti a társasjátékokat.*

Ruszinkó Mónika (Ungvári járás, Rát, Arany János út 5.) *13 éves. Nagyon szereti az állatokat. Hobbija a verstanulás, olvasás, kerékpározás és rejtvényfejtés. Képeslapokat és bélyegeket gyűjt.*

Szabó Éva (Munkácsi járás, Dercen, Forrás u. 57.) *12 éves, barna hajú, zöld szemű. Szeret zongorázni, olvasni, rejtvényt fejteni, kedveli a különböző versenyeket.*

Újra itt a kikelet!

Újra itt a kikelet,
Ébrednek a farügyek.
Bimbózik a hóvirág,
Újjáéled a világ.

Kizöldül a legelő,
Friss, tiszta a levegő.
Gyerünk ki a szabadba,
Futkározunk kacagva!

Tibor Nikolett
5. oszt. Beregújfalu

Juhász Renáta *rajza*
7. oszt. Tiszabökény

Körforgás

Múlik a tél, jön a tavasz,
Elmegy a tavasz, itt a nyár.
Múlik a nyár, jön az ősz,
Elmegy az ősz, itt a tél.
Így telik el egy szép év.
Nézd csak, nézd a tavaszt,
De szép, de gyönyörű!
Erdők fölött, fák fölött
Hozza a meleg levegőt.

Lucsánec Olga
5. oszt. Tiszakeresztúr

Veres Nikolett *rajza*
9 éves, Feketeardó

Hidi Katalin *rajza*
4. oszt. Csap

Csengettyűszó

Csenget a csengettyű,
Iskolába kell menni.
Hamar felöltözünk,
Hogy iskolába mehessünk.

Az iskolában tanulunk
És jót játszunk.
Hazamegyünk –
Jót ebédelünk.

Csenget a csengettyű,
Iskolába kell menni.
Hurrá, hurrá, hurrá, hó!
Iskolába járni jó!

Birta Viktória
6. oszt. Mezővári

Dajka Emőke *rajza*
6. oszt. Tiszasalamon

Az erdő

Azt mondják az emberek,
hogy a fa a világ tüdeje.
Erdőben lenni szeretek,
mert ott a levegő kellemes.

Az erdőben sötét van,
és komor a hangulat.
Nem süt be a nap
a fák lombja miatt.

Jánki Zoltán
7.oszt. Tiszakeresztúr

Születésnap

A születésnap olyan nap,
mely egyszer van egy évben.
A legszebb nap:
szülők és barátok,
csoki és cukorka...
De ha édességet nem kapok,
akkor is a legszebb nap.

Hidi Katalin
4. oszt. Csap

Itt van a nyár!

Ezt dalolja egy kismadár:
megjött a nyár, megjött a nyár.
Mint egy pillangó, odaosonok,
s hallgatom, hogy mit suttog.

Demjén Emese
3. oszt. Bátyú

A könyv

A könyv útitárs az életben.
Sokat tanulsz, okulsz belőle.
Minden könyv jó utat mutat.
Olvasd a könyvet,
mert ő a legjobb barátod!

Csikos Szabina
6. oszt. Tiszaújhely

Kormos Katalin *rajza*
4. oszt. Beregszász

Igaz történet egy lóról és egy kutyáról

A leírt történet 1940 körül játszódik. Csehországból vonaton érkezik egy kölyökkutya Tiszakeresztúrba. A kutya mellett a dobozban volt egy fánk és egy kifli. A kutyust Bingónak nevezték el. Játékos, gyors, fürge kutya volt. Egyéves lehetett, amikor a következő eset történt. A lovakat kiengedték a karámból inni. Bingó pihent, de fülelt. Ült, ült a kutya egy darabig, egyszer csak felugrott, és az egyik ló hátán termett. A ló megijedt, vágtázni kezdett a kapu felé, és átugrotta azt. Bingó nem esett le a ló hátáról, fogta a sörényét. A másik lovat visszavezették a karámba. Bingóval a ló már a falu széléhez ért. Alig tudták visszaterelni az udvarra. Akkor pedig a kertkapunak iramodott neki, és azt is átugrotta. Bingó még ekkor is a ló hátán ült. A gazda végül a ló útját állta, az megállt, és Bingó leugrott a hátáról.

A gazda visszaterelte a megvadult lovat a karámba és megetette. A kutya pedig egy kiadós verést kapott. Utána soha nem tett rosszat. Körülbelül tizenöt éves volt, amikor elpusztult.

Jánki Zoltán
7. oszt. Tiszakeresztúr

Miért?

Miért hasznosak a katicabogarak?

Mert a lárvák és a kifejlett pettyes bogarak egyaránt szorgalmasan tizedelik a levéltetveket, pajzstetveket és a növényeinken élő más kártevőket. Magyarországon körülbelül 70 katicabogárfaj él, van közöttük hétpettyes, de öt- és kétpettyes is. Persze azért a katicabogarak sem élnek csupán levéltetvekkel, megfigyelhetitek őket a gyümölcsfák virágain is, amint a nektárból torkoskodnak. Néha apró hernyókat is fogyasztanak. Ügyesen repülnek, de ha fúj a szél, gyakran a vízre nyomja a tó felett szálló bogarakat.

Schmidt Egon

Tudod-e, hogy

a) a világon több mint egymillió különböző rovarfaj él?
b) a mélytengereket kivéve mindenütt megtalálhatók?
c) a rovaroknak általában hat lába, egy pár csápja és egy vagy két pár szárnya van?
d) a legtöbb rovar több irányba lát egyszerre?
e) a házi legyek percenként 200 szárnycsapással képesek egy helyben lebegni?
f) a pókok nem rovarok?

Kukta Peti, Kukta Panni

Nem csak lányoknak!

Krumplicsúcs

Keverj ki két tojássárgáját, és dolgozd össze sűrű krumplipürével. A masszát töltsd bele egy, a sarkánál kilyukasztott nejlonzacskóba, és nyomd ki csúcs formájúra. Sütőben süsd néhány percig, s kész a krumplicsúcs.

Katicabogár

Ha ügyes vagy, szép katicabogarat készíthetsz magadnak vagy barátodnak. Nem kell hozzá más, csak fél dióhéj, fekete papír, zsírpapír, vízfesték, olló és ragasztó.

A test alsó részét másold át fekete papírra, és vágd ki! (1. ábra).

Fesd be a dióhéjakat pirosra, utána pingáld rá fekete festékkel vagy filctollal a szárnyak körvonalát, a petyetyeket és a fejet (2. ábra).

Ragaszd rá a dióhéjat a papírra, végül hajlítsd kissé fölfelé a fejet és a tapogatókat (3. ábra).

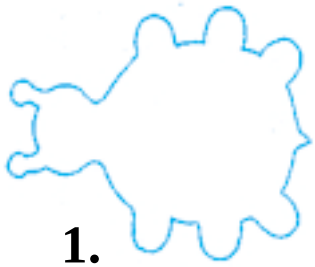

1.

2.

3.

Történelmi eseménytár

Pázmány Péter

II. Rákóczi Ferenc

Május

1. 1890-től a majális az ipari munkásság ünnepe lett.

2. 1896-ban ezen a napon indult meg Budapesten a „millenniumi” földalatti.

3. Pázmány Péter esztergomi érsek Nagyszombatban ezen a napon alapította meg Magyarország első újkori egyetemét 1635-ben.

4. 1703-ban ezen a napon kezdődött el II. Rákóczi Ferenc szabadságharca.

Nem bántja a szemeteket?

Hamarosan itt a nyár, az erdei séták, vidám kirándulások időszaka. Ha letáboroztok valahol, ne maradjon ilyen „tájkép” utánatok!

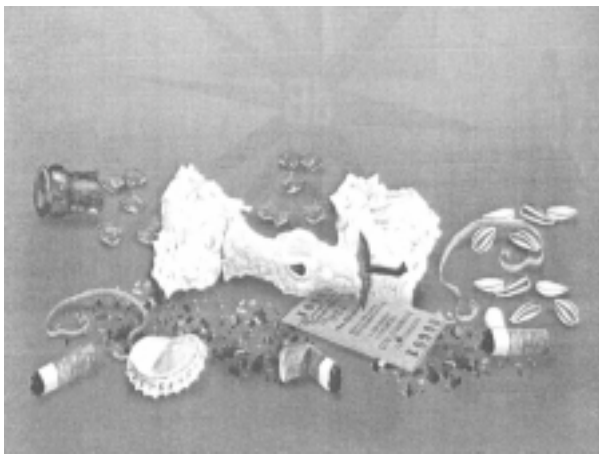

Érdekes állatok

A bambuszmedve

A bambuszmedvét nagy pandának is nevezik. Nagyon ritka, értékes állat. A kifejlett panda kb.150 cm hosszú. Ragadozó és mindenevő is. Legfőbb táplálékát a bambusznád fiatal hajtásai és levelei képezik, de megeszi a gyümölcsöket, madarakat, sőt azok tojásait, a kisebb hüllőket és emlősöket. Naponta 10-12 órát alszik. Egyszerre csak egy utódot hoz a világra. Mesterséges körülmények között csak ritkán szaporodik. (Ez különben más állatkerti állatra is jellemző.) Kelet-Tibetben őshonos.

A világ állatkertjeiben számuk 100 alatt van.

Jakab Nóra

A mi nyelvünk

Szavak honfoglalása *(Részlet)*

Hogy milyen fontos a levegő, csak az tudja, aki már fulladozott.

Hogy milyen fontos a nyelv, csak az tudja, akibe már bele akarták fojtani a szót.

Ha hegedűművész lennék, testileg a kezemet félteném mindenekfelett.

Ha balett-táncos lennék, tízszeres istencsapása lenne lábam bénulása.

Ki méri fel azonban, hogy az ember legelsőképpen: beszélő lény?! Emberré válásában s még inkább: emberebbé válásában: megszólalása a lényeg. Ember mivoltában jelesebb szerepet játszott a szókészítés, mint a szerszámkészítés; bizonyára voltak pattintott szavaink meg csiszoltabb szavaink, volt kőkorszaka és vaskorszaka meg bronzkorszaka a nyelvnek is: a föltárt sírokba, a régészeti leletek mellé oda kell képzelnünk a láthatatlan szóleleteket is, azt, ahogyan százezer évvel ezelőtt szólította meg anyját a gyermek, s ahogyan följajdultunk immár tagoltan, érthetően, a fájdalmunk természetét, okát s a reményt is megvallva.

A Károli-féle Biblia egy lapja

Nem tudom, mivé lennék, ha meg nem szólalhatnék többé; ha valaki megtiltaná, megtilthatná, hogy kifejezzem magam: halott lennék. Végül is az vagyok, amennyit szavakban el tudok mondani. Annyi a világból az enyém, amennyit meg tudok nevezni. Honfoglalásom a Földön: a szavak honfoglalása.

Bodor Pál

Brazíliai játékok

Macska és egér

Ezt a játékot elsősorban a kisebb gyerekeknek ajánljuk.

Nagyobb csoport játéka, legalább tízen vesznek benne részt. Az egyik játékos a macska, a másik az egér. A többiek kört formálnak. A macska a körön kívül van, az egér azonban belül.

A játékot, mely a közismert módon folyik le, itt egy igen sajátságos párbeszéd előzi meg. A macska megkoppintja az egyik körben álló játékos hátát, mire az megkérdezi:

– Mit akarsz?

– Szeretném látni az egeret – mondja a macska.

– Most nem láthatod!

– És mikor láthatom?

– Tíz órakor – érkezik a válasz. (A játékos természetesen annyi órát mond, amennyit akar.)

Ezzel a körben állók megindulnak, és ritmusban lépkednek, miközben az órákat mondják: „Egy óra van, tik-tak. Két óra van, tik-tak” és így tovább, amíg el nem érnek tíz óráig. Ekkor az ének és a séta abbamarad. A macska ismét megkoppintja az előbbi játékos hátát, és újra kezdődik a párbeszéd:

– Mit akarsz?

– Látni akarom az egeret!

– Hány óra van?

– Éppen tíz.

– Nahát, akkor gyere be!

Azzal a macska bebújik a körbe, az egér pedig menekül előle. Innen kezdve a játék az ismert szabályok szerint folyik, vagyis a körben állók az egeret átengedik a „kapuk” alatt, de a macskát megpróbálják feltartóztatni.

Ügyelni kell arra, hogy az órák számlálása közben a játékosok megfelelő ritmust tartsanak: az egyes szótagok kimondása alatt két lépést kell tenniük.

Zsákbamacska

Ezt a játékot majdnem minden latin-amerikai országban ismerik. Kell hozzá egy széles zsák vagy valamely egyéb tartály, amelybe a játékosok számára különféle „ajándékokat” helyeznek. Van belőlük annyi, hogy mindenkinek jut. Különböző mulatságos tárgyak szerepelnek: súrolókefék, rongydarabok, színes kavicsok, mosogatószivacsok, ócska madzagok vagy ráncos krumplik, rossz cipők vagy csorba bögrék stb.

A játékosok sorban a zsák elé járulnak, és kivesznek belőle egy ajándékot. A feladat mármost az, hogy ezt a tárgyat szellemesen megköszönjék, és elmondják, hogy mire fogják majd felhasználni. A legsikerültebb, legvidámabb megoldást valódi ajándékkal díjazzák.

Olykor ajándék helyett jelmondatokat vagy tréfás jóslatokat, esetleg verssorokat is lehet borítékba helyezve a zsákba tenni. Akihez ilyen került, az felolvassa azt, és tréfásan kommentálja a társaság örömére.

Szerepelhetnek az ajándékok között papírdarabra írt tréfás utasítások is, amelyek bizonyos mutatványok elvégzésére kötelezik. (Gondoljunk a mi zálogkiváltó játékainkra.) Ki milyen utasítást kapott, annak megfelelően kell a mutatványt – a legjobb tudása szerint – végrehajtania.

Vakációs jókívánság

Ha a kerítésre írt betűket helyes sorrendbe rakjátok, az Irka vakációs jókívánságát olvashatjátok.

Szótagolva

A meghatározásokra adott válaszok vízszintesen és függőlegesen ugyanazok. A mezőkbe betűk helyett szótagokat kell írnotok.

1. Alak
2. Afrikai madár
3. Virágcsokor, tájszóval
4. Szemrevaló
5. Szita

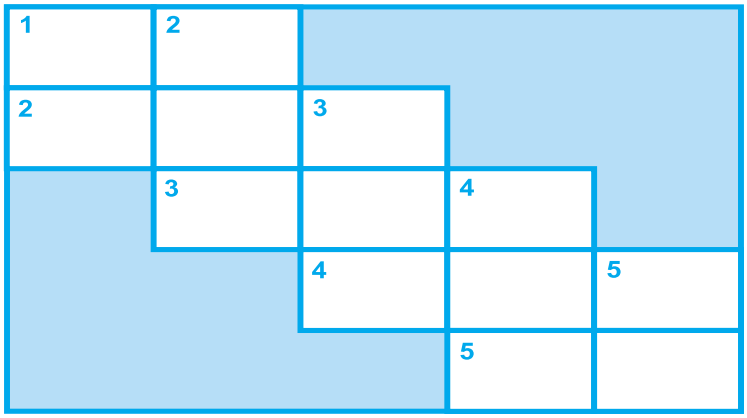

Nevekből név

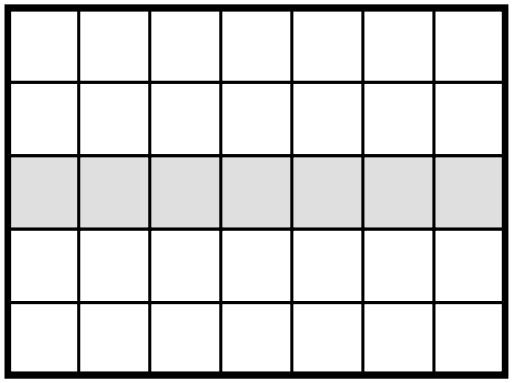

Írd be a háló oszlopaiba az itt felsorolt neveket, de ne ebben a sorrendben! Ha eltaláltad a megfelelő sorrendet, akkor a középső vízszintes sorban egy fiúnév alakul ki: BELLA, EMESE, ETELE, JAKAB, JÁNOS, SIMON, ZSENI.

Párkereső

Kössétek össze a két oszlop egy-egy szavát úgy, hogy állatfajok nevét kapjátok!

1.	CSÁSZÁR	A. HAL
2.	TÁNYÉR	B. SÓLYOM
3.	EZÜST	C. HÖRCSÖG
4.	BARÁT	D. MADÁR
5.	TÖRPE	E. RIGÓ
6.	GYÖNGY	F. RÓKA
7.	ARANY	G. KESELYŰ
8.	SZÉN	H. CSIGA
9.	FENYŐ	I. CINEGE
10.	FŰRÉSZ	J. TYÚK

Beküldési határidő
2001. július 1.

Tündérujjak

Gyöngyfűzés

Az ékszer viselete az őskor óta elterjedt, kezdetben megelőzte, később kiegészítette a ruházatot. Ékszereknek nevezzük mindazon dísztárgyakat, amelyeket az ember a testén visel, ami kis méretű, de anyaga vagy megmunkálása miatt értékes vagy tetszetős. A fülbevalók, karkötők, nyakékek és gyűrűk, csatok, kapcsok, övek, gombok különböző anyagokból készültek. Kezdetben természetes állapotukban használták fel a különböző anyagokat, a későbbiekben megmunkálták őket.

A legelterjedtebb nyakék a gyöngy. A gyöngyöt többféle anyagból készítették. Formája is változó, de mindegyiket üregesen képezik ki, hogy felfűzésre alkalmas legyen. A XIX. században a viaszgyöngyöket felváltotta az üveggyöngy. A nyaklánc 6-7 sor felfűzött gyöngyből is állt, melyet vidékenként felváltott a gyöngygallér. A gyöngysorok száma, színe jelölte viselőjének életkorát: a kor előrehaladtával csökkent a gyöngysorok száma és sötétedett a színe.

A boltban vásárolható kásagyöngyből sokféle ékszer készíthető. (Egy tasak ára 70-80 kop.) Hogy az apró gyöngyök el ne guruljanak, szalvétára öntjük ki a felfűzésre szánt mennyiséget. A gyöngysor egy vagy két szállal fűzhető vékony damilra (horgászzsineg). Ha több szálból fűzött mintát vagy gyöngygallért akarunk készíteni, gyöngyfűző tűre van szükségünk. (Nagyon vékony, speciális tű). A mellékelt ábrán nyomon követhetitek a fűzés módját.

Prófusz Marianna

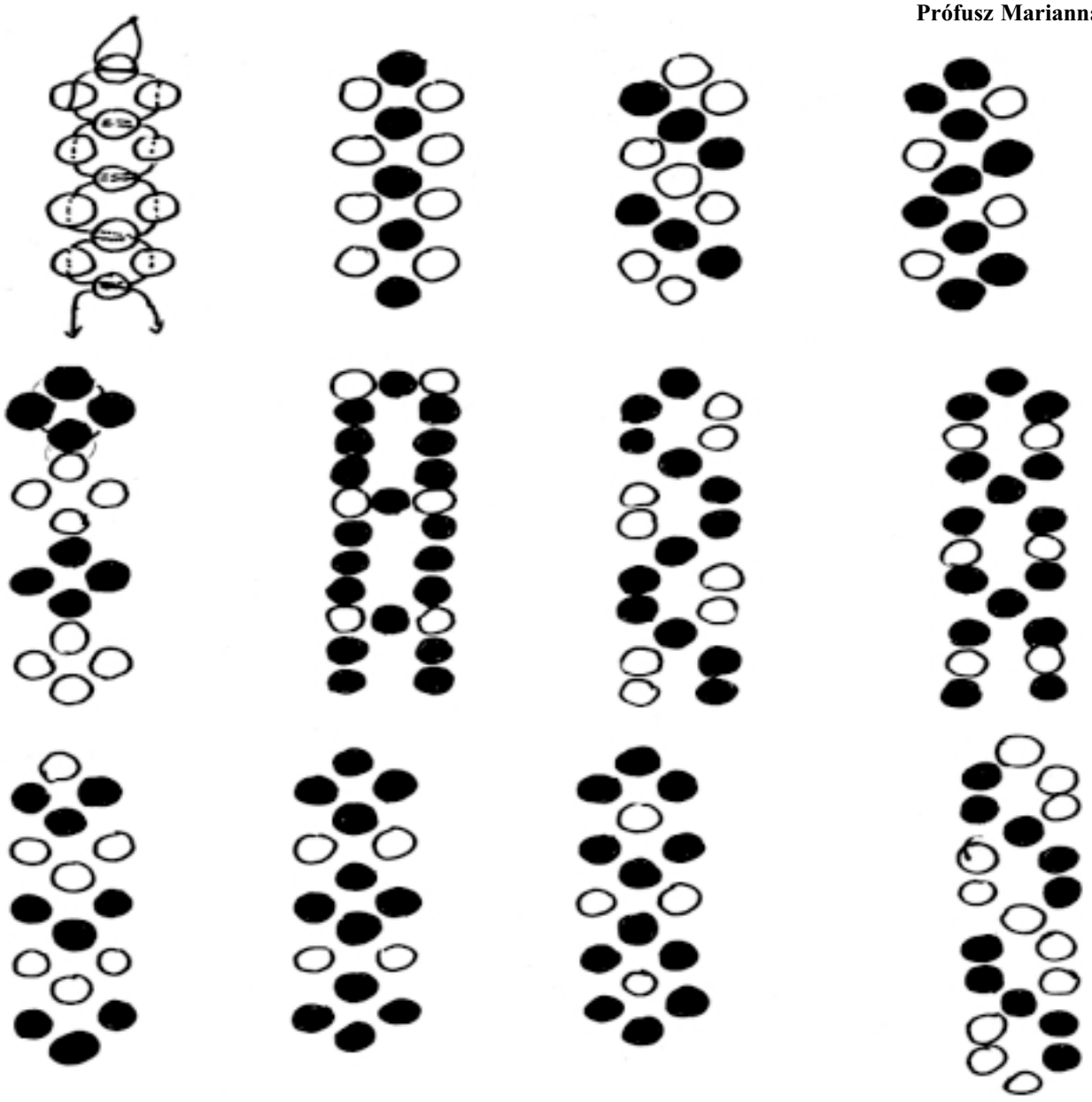

BARTÓCZ ILONA

Anyák napja

Óvodások melléklete
Szerkeszti Gabóda Éva

Volt egyszer egy mesebeli kisfiú, Jancsikának hívták őt is, mint a legtöbb mesebeli kisfiút. Jó kisfiú volt meg rossz kisfiú, csöndes is volt, lármás is volt, akárcsak az igazi kisfiúk. Ennek a Mesebeli Jancsikának volt egy üveggolyója, de nem ám olyan üveggolyó, amilyen a te zsebedben van, meg néha az enyémben is! Jancsika üveggolyója igazi varázsgolyó volt: ha jól a tenyerébe szorította, s közben elmondta a varázsigét: „Hipp-hopp, az legyek, ami akarok!" – Mesebeli Jancsika nyomban átváltozott valamivé, amihez éppen kedve volt.

Hol cinke képében röpdösött, hol mint vidám mókus ugrált a legmagasabb fák ágain, aztán beállt nyuszinak, őzikének, gyíknak, halacskának, amihez éppen kedve volt. Egy szép napon meg addig-addig szorongatta az üveggolyót, míg medveboccsá változott.

Mesebeli Jancsika most mint medvebocs ballagott a szamócás erdőben. Összetalálkozott az erdő legeslegöregebb medvéjével, s illedelmesen köszönt neki:

– Jó reggelt, Legöregebb medve! Nem vagyok ám bocs, egy percig se hidd, én vagyok a Mesebeli Jancsika!

– Brummm... Hallottam már rólad, te gyerek! Sok kalandodat emlegeti az erdő apraja-nagyja!

– Igazán? Ez nagyon kedves az erdő apraja-nagyjától! És mondd csak, Legöregebb Medve, arról is hallottál, hogy hétfőn cinke voltam, ide-oda szálltam, felhők mögött, csillagok közt jártam, de aztán megtámadott a Gonosz Sas?

– És hogyan menekültél meg a Gonosz Sastól, hova bújtál előle?

– Nem bújtam én sehová! Visszarepültem az én mesebeli anyukám mesebeli házacskájába, a házacska ablakán kopogtam, kinyílt az ablak, és én megint Mesebeli Jancsika voltam, akit nem bánthat a Gonosz Sas, mert vigyáz rá az anyukája.

– Brummm... – mondta a Legöregebb Medve. – Jó annak, akinek anyukája van. És mikor halacska voltál, és a vizek mélyén jártál..., mesélj csak erről!

– Mikor halacska voltam, és a vizek mélyén jártam, a folyóban aranyhomokot, a tengerben drágagyöngyös kagylót láttam. És egyszer hálóba akadtam. De nem ijedtem ám meg! A halászok hangosan dicsekedtek, hogy milyen szép halacska van a hálójukban, ezt meghallotta az én anyukám, odaszaladt, és az erős kezével széttépte a hálót, sírt is, nevetett is, és azt mondta: „Csakhogy ismét nálam vagy, Mesebeli Jancsika!"

– Brummm... – mondta a Legöregebb Medve. – Jó annak, akinek anyukája van!

– Jó bizony – mondta a medvebocs, azazhogy Mesebeli Jancsika. –Nekem a legjobb a világon, mert szállhatok a felhők között, hogy megszámoljam a csillagokat, lemerülhetek a mély vizekbe, hogy gyöngyöt halásszak, elmehetek akár a világ másik végébe is, nem félek, mert a mesebeli házacska ablakából mindig engem figyel az anyukám, mindig tudja, hol vagyok, mindig tudja, hogyan segítsen, ha bajban vagyok, és mindig megcsókol, ha hazamegyek a világ másik végéből.

– Brumm – mondta az erdő legeslegöregebb medvéje. – Jó, ha egy kisfiúnak varázsgolyója van, de a legeslegjobb mégiscsak az, hogy anyukája van.

Anyák napi ajándék: kakaska-kosárka

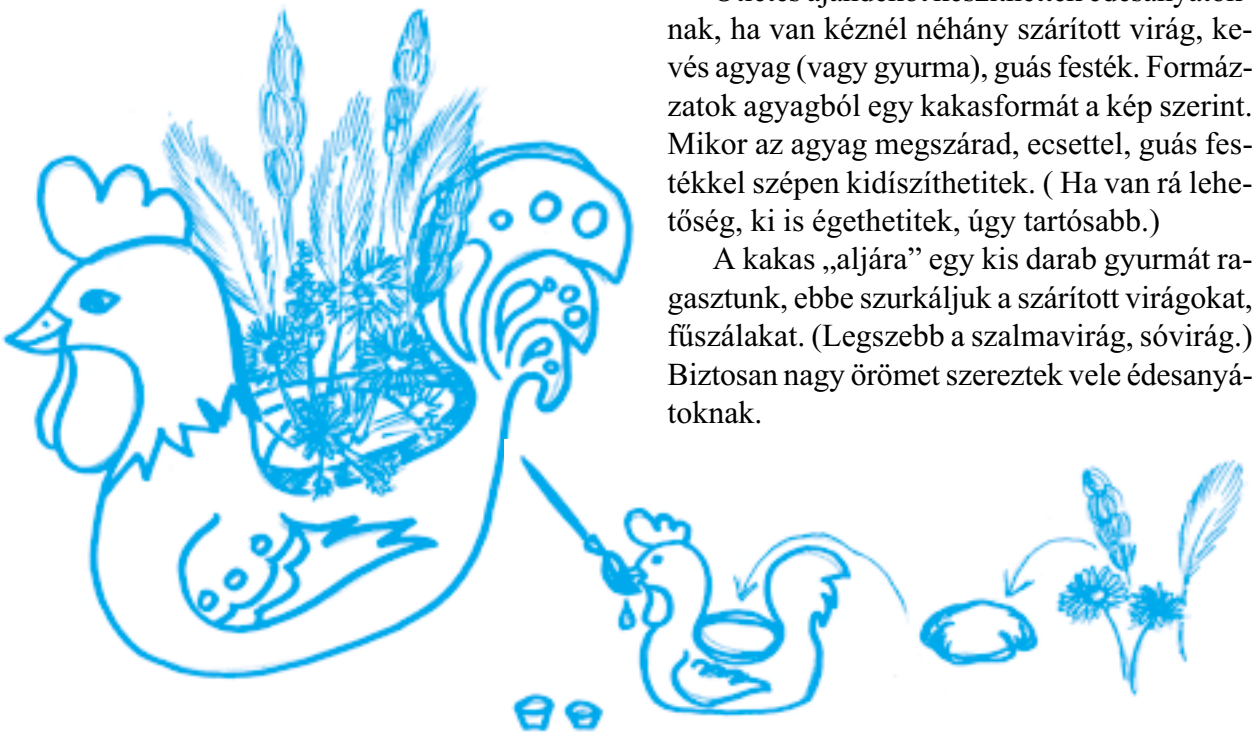

Ötletes ajándékot készíthettek édesanyátoknak, ha van kéznél néhány szárított virág, kevés agyag (vagy gyurma), guás festék. Formázzatok agyagból egy kakasformát a kép szerint. Mikor az agyag megszárad, ecsettel, guás festékkel szépen kidíszíthetitek. (Ha van rá lehetőség, ki is égethetitek, úgy tartósabb.)

A kakas „aljára” egy kis darab gyurmát ragasztunk, ebbe szurkáljuk a szárított virágokat, fűszálakat. (Legszebb a szalmavirág, sóvirág.) Biztosan nagy örömet szereztek vele édesanyátoknak.

Elvesztettem zsebkendőmet...

Zsuzsi, Panna, Bori és Zsóka együtt játszottak a réten. Addig fogócskáztak, bújócskáztak, míg mindannyian elveszítették zsebkendőjüket. Segíts a kislányoknak, hogy ki-ki megtalálja a saját zsebkendőjét! Vajon melyik kié?

Öltöztethető baba

Érdekes foglalkozás az öltöztethető papírbabával való játék. A kisebb ovisok kérjék az óvó néni vagy anyuka segítségét, a nagyobbak egyedül is nekiláthatnak a papírbaba elkészítéséhez.

Az elkészítés módja: Színezzétek ki a babát és a ruháit! A babát kivágás előtt ragasszátok karton-papírra, így játszás közben nem megy tönkre. Vágjátok ki a babát, majd a ruhákat, és máris kezdődhet a játék!

Ha több ruhát akartok, készítsetek ti is ízléseteknek megfelelőt. Fektessétek a babát fehér rajzlapra, ceruzával húzzátok körül annak megfelelően, hogy milyen öltözéket képzeltek el.

Jó szórakozást!

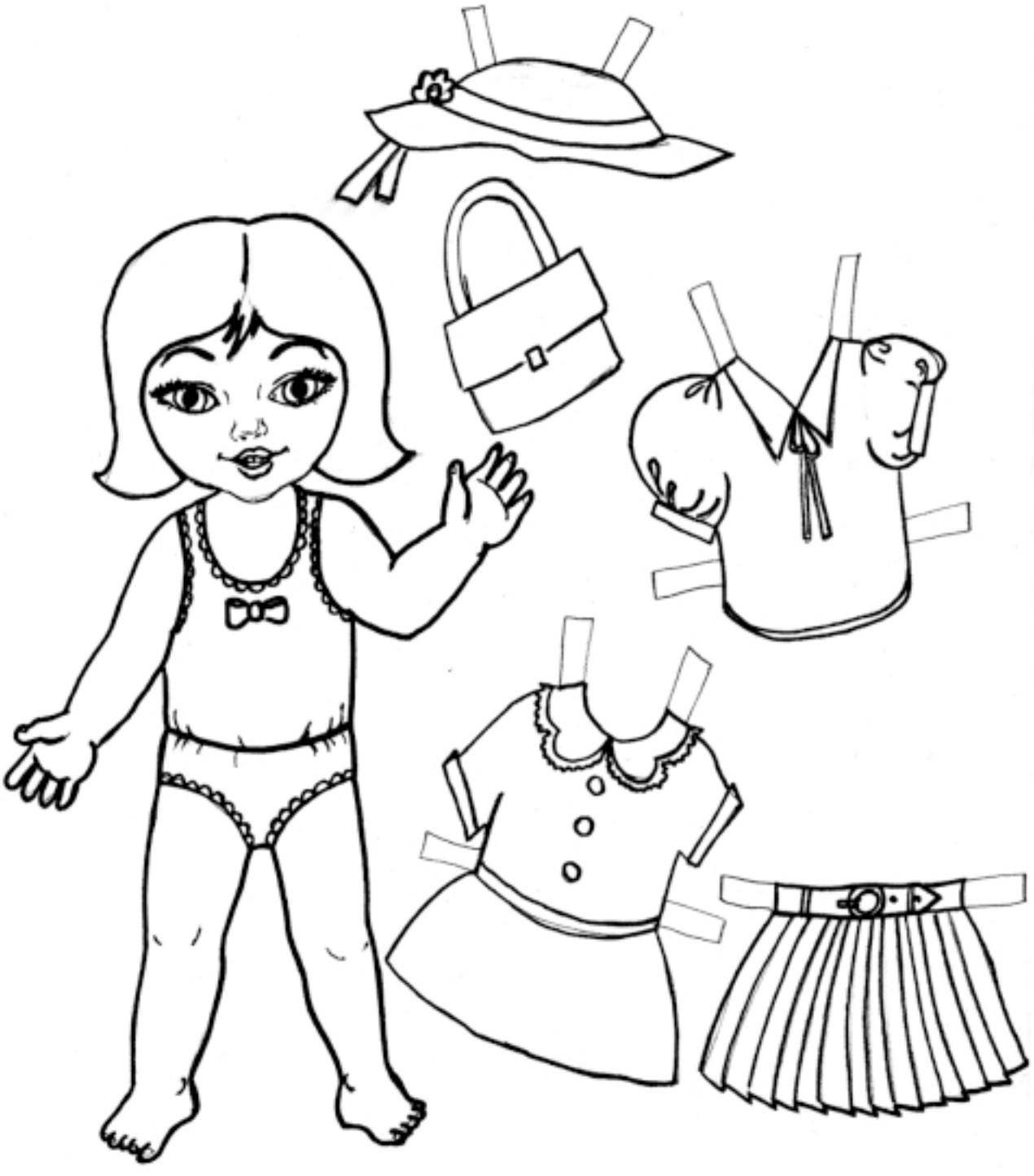

TURÁK ANGÉLA

A mindenkit köszöntő kisboci

Egy falusi anyóka tiszta istállójában éldegélt egy tehénke. Az anyóka Rózsának hívta. Tudjátok, miért? Mert olyan foltok voltak rajta, mint a rózsaszirmok.

Egy szép napon Rózsának kisborja született. Ez volt az első borja. Amikor megszületett, gyenge volt, nem tudott lábra állni, pedig ez egy kisborjúnál nagyon fontos. Az anyóka és Rózsa – ki-ki a maga módján – segített a bocinak: Rózsa nyalogatta, az anyóka meg emelgette. Könny ült mindkettőjük szemében.

Végül azonban sikerült felállnia a kisborjúnak, s az anyóka örömére azonnal szopni kezdett. Rózsa boldogságában csak annyit mondott: „Mu-uu-u!" Megnyugodott az anyóka, langyos cukros vizet hozott Rózsának, megitatta és lefeküdt, mert nagyon elfáradt.

Reggel, amikor kinyitotta az istálló ajtaját, látta, hogy Rózsa boldog, a borjú szép tiszta, és biztosan áll a lábán. Enni adott Rózsának, s visszatért tennivalóihoz. Munkája közben azon gondolkozott, milyen nevet adjon a borjúnak. Mivel üsző volt, elhatározta, hogy Virág lesz a neve, hadd hasonlítson az anyjához.

Rózsa figyelmes, tisztelettudó tehén volt. Akárcsak az anyó, ő is nagyon szerette a tisztaságot és a rendet. Ezért az első naptól kezdve tanítgatni kezdte a kisborjút.

– Tudod, kislányom, amikor az anyóka bejön az istállóba, köszönj neki szépen!

– És hogy kell köszönnöm?

Szépen mondd, hogy : „Mu-u-u-u!"

Másnap, amikor belépett az istállóba az anyó, a kisborjú azonnal így fogadta: „Muu-u-u-u!" Elcsodálkozott az anyóka, mintha csak köszöntene, gondolta. Megetette Rózsát, rendbetette az istállót, amikor az ajtóhoz ért, a kisborjú megint megszólalt: „Muu-u-u-u!"

– Nahát – gondolta az anyóka – ,ez a borjú tényleg köszönt.

Visszalépett, és megsimogatta a kis Virágot.

Amikor egyedül maradtak, Rózsa így szólt:

– Látod, milyen jólesett anyókánknak, hogy köszöntötted! Mindig így tegyél!

Telt, múlt az idő, az anyóka Rózsát és Virágot kihajtotta az erdőbe. Csak ketten voltak, még nem engedte a csordával őket. Sok érdekes dolgot látott Virág, hiszen még soha nem volt erdőben.

Nagyon megijedt Rózsa és az anyóka, mert Virág megállás nélkül mondogatta: „Muu-u-u-u!" Kétségbeestek, hogy tán fáj valamije, beteg. De rájöttek, hogy nem panaszkodik, hanem mindenkinek és mindennek köszönget: a gyíknak, a lepkének, a csigának, a virágoknak. Rózsa megmagyarázta, hogy csak annak kell köszönnie, akit ismer: az embereknek és a teheneknek.

Virág szépen fejlődött, eljött az ideje, hogy a csordával járjon a legelőre. Kiengedte az anyó a kapun Rózsát és Virágot, s örömmel nézett utánuk. Virág megállás nélkül „múú-ú-ú-zott", hisz mindenkit üdvözölni kellett. A tehenek gyönyörködtek a szép borjúban, és elismerték, hogy nemcsak szép, de tisztelettudó is.

És ti, gyerekek, mindig köszöntök az idősebbeknek?

Turák Angéla illusztrációi

Fürtös gyöngyvirág
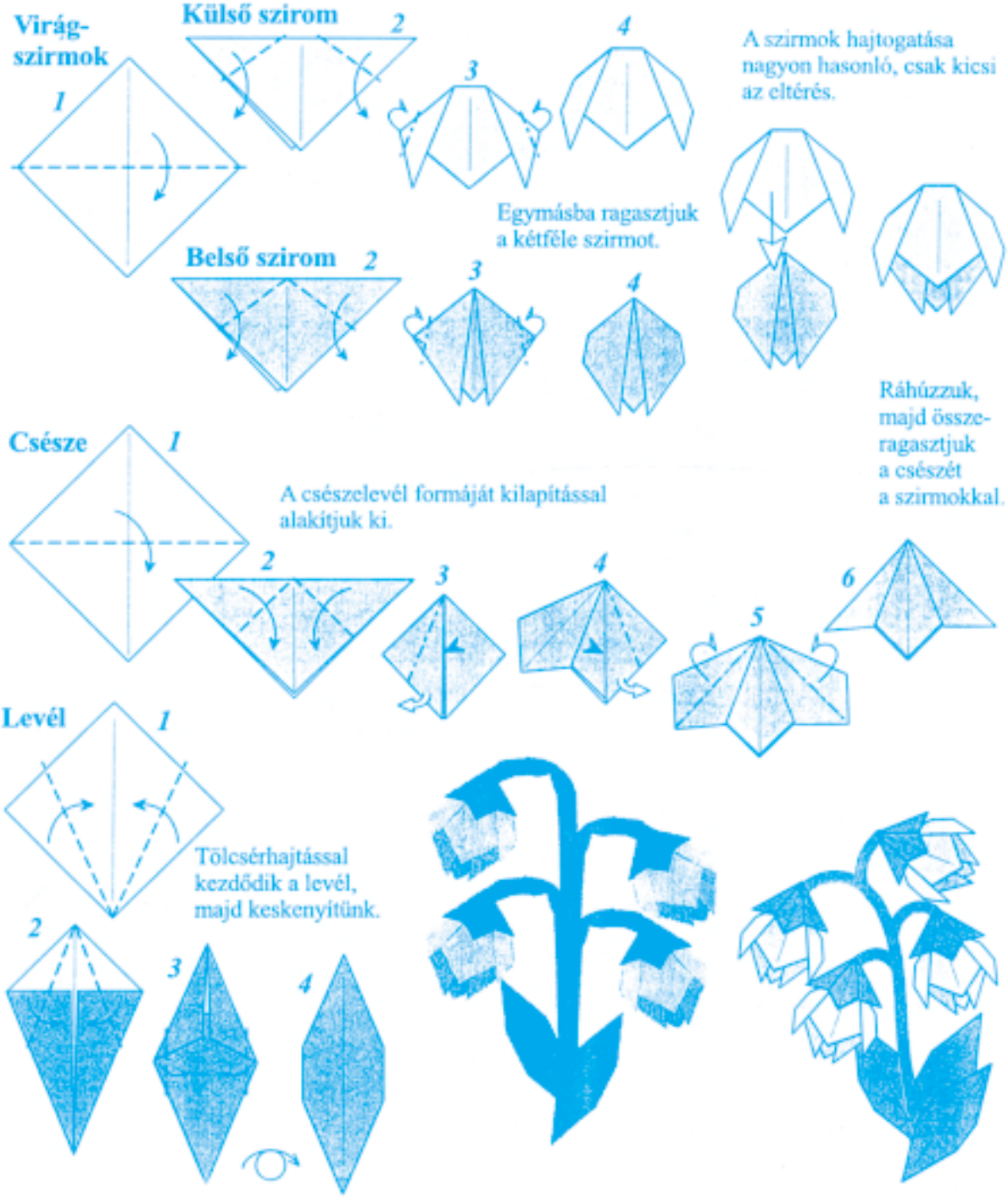
Az anyák napi virágcsokorhoz nagyon egyszerű, mégis szép virágot tanulhatsz most.Egész kicsi papírdarabkákból kell hajtogatni ahhoz, hogy képeslapra, meghívóra elférjen. Ha az osztálytermet díszítitek hajtogatott virággal az anyák napi ünnepélyre, természetesen nagyobb papírból készítsd el. Kétféle, egy sötét és egy világos rózsaszín papír kell a szirmokhoz, sötétzöld a csészéhez és a levelekhez.